Štev. 36. V Ljubljani, 3. septembra 1919. Leto LIX.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.
Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list tem pozneje.
Vse leto velja . . 20·— K
pol leta . . . . 10·— „
četrt leta . . . . 5·— „
posamezna številka po 40 vin.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . 75 vin.
„ „ „ dvakrat . . 60 „
„ „ „ trikrat . . 45 „
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 30 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Mestni trg štev. 17/III.
Poštna hranilnica št. 11.197.
Reklamacije so proste poštnine.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva štev. 312.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Pozdravljeni bratje in tovariši v naši beli Ljubljani.

„Bratstvo, svoboda in enakost.“ — To geslo je bilo vedno vtisnjeno na našem praporu. Vsa naša borba, vse naše delo je sledilo temu geslu.

Za dnevi bojev so se pričeli dnevi dela. Hočemo se zavedati, da smo zreli in vredni pridobljene svobode. Stavba naše nove države mora sloneti na najtrdnejših temeljih in dobra šola je najboljši porok bodočnosti vsaki državi.

V tem znamenju se zbira v teh dneh učiteljstvo ujedinjene Slovenije k delu v svoji metropoli, beli Ljubljani, da pregleda svoje vrste, da uredi svoje zadeve ter da si postavi program za delo bližnje bodočnosti.

Ujedinjeno je danes slovensko učiteljstvo! Naš veliki ideal se je uresničil. V svoji sredi bomo imeli tovariše z naših najsevernejših narodnih mej, tovariše iz Korotana, ki jim je nasilje avstrijskega režima zabranjevalo v preteklosti prihajati v naše vrste. Zavedajmo se velikega momenta, da danes zborujemo ujedinjeni brez deželnih mej!

Toda močna disonanca nam kali naše stanovsko veselje! Padle so umetne meje, ki nam jih je postavljal avstrijski protislovanski sistem; toda pariški mogotci so dvignili novo tako mejo, še krutejšo mejo, s katero nas hočejo ločiti od naših primorskih bratov. V svoji sredi bomo morali pogrešati najboljše izmed najboljših tovarišev. Toda tudi za nje moramo povzdigniti svoj glas!

Pogrešati bomo morali v svoji sredi Ziljanov, tovarišev iz najzavednejšega dela toliko zatiranega Korotana. Tudi ta del našega ozemlja nam je odtrgal nasilni italijanski imperializem. A ni mu to dovelj; hlepi s pomočjo nemškega nacionalizma tudi po naši Celovški kotlini. Dvigniti bomo morali svoj glas za naše brate, da se bo potom naših zastopnikov razširil širom domovine, ki se mora zganiti v prid podjarmljenim bratom.

Z nami se pa veseli svobode naš najmlajši del osvobojenega naroda, naše bogato Prekmurje. Toda tudi v tej svobodi tiči ton disonance. Ni ga danes slovenskega učitelja v Prekmurju, ki bi imel toliko narodne zavesti v sebi, da bi se zavedal osvobojenja in bi prihitel med nas. Še krutejši od avstrijskega sistema je bil madjarski sistem, ki ni dopustil našemu narodu v Prekmurju narodnega učiteljstva. Toda prepričani smo, da pri prihodnjem zborovanju pozdravimo v svoji sredi tudi tovariše, ki bodo zastopali prekmursko šolstvo in ki bodo naši stanovski zastopniki prekmurskih Slovencev.

Svečan praznik za nas pa bode v teh dneh, ker bomo v svoji sredi pozdravili tudi naše jugoslovanske brate preko naših bivših dualističnih in bivših državnih mej. Dosedaj so prijavljeni na zborovanje bratje Srbi.

V stanovskem druženju in v stanovskem zbližanju vseh treh delov vidimo prvi korak k trdnemu uresničenju in utelešenju našega ujedinjenja.

Pozitivni del jugoslovanskega stanovskega programa učiteljstva vidimo v združitvi vsega jugoslovanskega učiteljstva brez razlike narodnih plemen in brez razlike verskih naziranj v svrho povzdige, osamosvojitve in razvoja vseh panog jugoslovanskega šolstva in v svrho povzdige in osamosvojitve vsega jugoslovanskega učiteljstva v narodnem, socialno-političkem, gospodarskem, stanovskem in kulturnem oziru; jugoslovansko učiteljstvo socialno in politiško vzgojiti ter dvigniti tako visoko, da ne bo zastajalo za učiteljstvom drugih narodov in ne za drugimi stanovi troimenega naroda.

V temu znamenju bodite pozdravljeni, tovariši in bratje, v naši sredi in naj Vam bodo prijetni dnevi bivanja v naši beli Ljubljani!

DRAGO HUDE:

K novemu šolskemu zakonu.

(Iz ozirov na naše in srbske razmere.)

Nehote se vprašamo, ko čitamo novi šolski načrt, ki ga je sestavil „prosvetni odbor v Beogradu“: „Ali naj bo to sad dolgoletnega našega truda?“ Pač bo po natančnem prečitanju imenovanega načrta imel slovenski učitelj malo zaupanja še v ta „prosvetni odbor“, ki tako malo pozna šolske razmere v Sloveniji. Vprašamo se nehote, ali ni bilo Slovencev v tem odboru?

Za Slovenijo ta načrt v polnem obsegu absolutno ni sprejemljiv, ker to bi značilo nele stagnacijo šolstva, ampak tudi njegovo nazadovanje. Mi pa, ki živimo in umrjemo za procvit naše šole, ne smemo pod nobenim pogojem trpeti tacih škodljivcev na šolskem telesu, kot jih zahteva ta načrt. Menim, da raje žrtvujemo misel po enotni šolski vzgoji, kot pa da sprejmemo predloženi načrt!

Tovariš Pav. Flere je že izpregovoril prvo besedo o tem načrtu v št. 34 „Uč. Tov.“, kjer vidite lepe in slabe lastnosti načrta. Podaja nam tudi lepih stvari, toda te ne morejo nikakor odtehtati slabih, ki jih odobrava „prosvetni odbor“. Flere je tudi že omenil, da je predstoječi načrt samo kompromis vseh mogočih šolskih zakonov iz Avstrije, potem Hrvaške, Ogrske, Bosne, Črnegore in Srbije. Prosvetni odbor je izluščil po svojem mnenju najboljše iz vseh zakonov, ni pa pridejal skoro ničesar samolastnega, naprednega. Duh časa je v zadnjem letu razmere toliko izpremenil, da more le malo ali pa nič zakonov, bodisi šolskih ali drugih, ostati tudi v nadalje v veljavi v novi napredni državi, ako hočemo, da držimo korak z drugimi državami ter ne zaostanemo za drugimi v koncertu državnega ruvarenja.

Prosvetni odbor je menda hotel z izdanim načrtom izenačiti vse šolstvo v državi SHS ter ga postaviti v vseh pokrajinih na isto stopnjo. Ker pa je ta stopnja kaj različna in napredek šolskega razvoja v posameznih pokrajinah zelo zelo neenak, je bilo potrebno iskati kompromisov.

Enoten šolski zakon za celo državo SHS je za sedaj nemogoč, ker so v trenutku nepremostljive razlike v razvoju šolstva v posameznih pokrajinah. Tu je potrebno, da popišem vsaj v malem šolske razmere v Srbiji. Slovenci smo lahko ponosni, da je naše šolstvo na najvišji stopnji Jugoslavije, že v Hrvaški ni tega razvitka, čeravno so ravno Hrvatje z lastno šolsko avtonomijo imeli največ prilike, da povzdignejo narodno šolstvo. V Srbiji isto še ni dovolj razvito toda ne morda iz lastne krivde, ampak vsled razmer. Srbija je ječala 500 let pod turškim jarmom, in kaj se to pravi, ve le oni, ki je to izkusil. Turškega despotstva ne doseže niti „švabsko“ tiranstvo, kvečjemu morda brezmejna laška krutost. Srbi so šele l. 1862. iztirali poslednje age in bege iz južnih okrugov. Takrat so začeli ljubitelji naroda z ljudsko prosveto ali zapreke jim je kasneje delala lastna dinastija, ki je služila nemškemu „Drangu nach Osten“. Šele ko je stopil na prestol napredni in za ljudsko izobrazbo vneti ter mogočni podpiratelj narodnih šol, kralj Peter, moremo v Srbiji zaznamovati dobo neomejenega slobodnega razvitka narodnega šolstva. S statističnimi podatki bi lahko dokazal razvoj srbskega šolstva pod posameznimi vojvodi, knezi in kralji tega kraljestva, toda na žalost so mi ob prevratu uničili bosanski logorovci vse s težko muko zbrane zapiske. Še slabše pa so razmere v Črni gori in Macedoniji, kjer so v zadnji deželi še l. 1912. gospodovali mogočni Turki.

Srbija pa tudi ni mogla vsega storiti za ljudsko šolo v času po osloboditvi izpod tujega gospodarstva kakor bi hotela, ker ni imela niti učiteljev niti sploh kakšne inteligence. Najpotrebnejši prvi uradniki so bili brez šol. Sami so se morali naučiti čitanja in pisanja, sicer pa jih je vodila zdrava prirodna pamet in naravna inteligenca. Najpotrebnejše je torej Srbom bilo ustanavljati le po mestih in palankah (trgih) osnovne in srednje šole, dokler si niso vzgojili vsaj najpotrebnejših uradnikov. Kasneje so mogli šele misliti na odpiranje šol na kmetih, kar pa se je energično začelo izvrševati šele odkar je nastopil vlado sedanji kralj.

Ali v Srbiji najdete tudi po kmetih vse drugačne razmere kot pri nas. Edini okraj, ki je podoben našim razmeram je Mačva in pa nekoliko tudi beogradska okolica, sicer pa so srbska sela vse kaj drugačna nego naša. Večkrat se mi je zgodilo, ko sem prišel šolo nadzorovat, o kateri so mi povedali, da stoji prav na sredi vasi, pa nisem razen obligatne mehane (krčme) opazil niti ene hiše kakor daleč se mi je šinil horizont. „Tamle za onim hribom je prvi moj najbližji sosed, za ono goro je tudi eden in malo dalje zopet eden,“ mi je pripovedoval učitelj, ki je skozi šolsko okno vstrelil volka. V Srbiji, posebno v južnih delih, so vasi po več ur dolge, vendar pa sosed ne vidi soseda. V okrugu Užice, srezu Zlatibor, ima n. pr. vas Draglica svojo šolo, vendar pa otroci s konca vasi morajo prehoditi do nje po nekaj kilometrov. In tacih vasi je mnogo, še več pa v Macedoniji.

Srbske vlade so vedno stremele za tem, da so nudile šolsko izobrazbo kolikor mogoče širšim plastem ljudstva. Zato se je uvedel sistem, kakoršnega menda nimajo nikjer. Kadar so gradili novo šolo, so se ozirali vedno na to, da so jo postavili v centrumu več občin. Ogibali pa so se vedno enorazrednic, zato najdeš tam največ tro- in štirirazrednic. Razen šol-

LISTEK.

V spomin

tovarišu Francetu Potokarju († 29. avgusta 1919.)

Imeli smo ljudi — v poljani cvet,
imeli smo jih — vrhu gore hrast,
imeli smo jih — dali smo jih vam —
kaj hočete, grobovi, še od nas?

Dvajset nas je bilo ob maturi na ljubljanskem učiteljišču leta 1894. Okolo src ni bilo kope ledu, ki bi branila žarkom, da posvetijo gorko v mlado notranjost, da odpro pot velikemu hrepeneju, ki je bivalo v nas, da se prerinejo do burnega valovanja mlade krvi, ni bilo ledu, solnce je bilo v dušah. Ena je bila ta duša takrat, svetlo je bilo v njej tako, kot doslej nikoli več.

Pa se je z leti nabiral led v notranjosti. Zatulili so grobovi, zamajal se je svet v poljani in je padel. Ni korakala dolgo sklenjena naša vrsta. Grob se je odpiral za grobom, redčila se je vrsta: Aparnik, Borštnik, Božič, Kavčič, Matajc — so legli vanje. Pa niso vzeli s sabo svojega hrepenenja. Vzeli smo ga mi ostali podvojenega vase, da ne omahne naša vrsta, ki je v njej živelo še ono veliko življenje, kakršnemu smo bili začrtali smernice še takrat, ko smo se zbirali k samoizobrazbi skrivaj. In bil si, France, takrat kot poslej vedno, prvi med prvimi.

Vidim Te še v duhu. Naš duševni oče, četudi še v cvetu mladosti kot mi sami, je sedel takrat v naši sredi v sobici doli na Karlovški cesti. Vodil je naše sestanke sedanji višji šolski nadzornik E. Gangl, takrat suplent v Ljubljani.

V duhu Te vidim, ko si vstal na njegov poziv, da govoriš o temi, ki Ti jo je dal v obravnavo. Vstal si in govoril o lepi bodočnosti, hvaležnem delu narodnega učitelja, govoril o hvaležni domovini. Kakor si jo bil Ti takrat naslikal vso rožnato, taka bodočnost ni bila, drugačna je bila posebno zate, moža mehkega srca, neutrudljivega dela, neupogljivega značaja. „Nič ne de! Naprej!“ Ti je bilo geslo, saj si v duhu gledal tisti soj, ki je imel priti po temnih dneh in ki je prišel. Živel si, živel v svesti si, da je delu, kakršno si vršil, vredno živeti, da mora priti za njim plačilo, četudi je vršelo okolo Tebe življenje z grdogledimi očmi.

Zbudil si se iz lepih sanj, pa nastavil šibka prsa vojaškemu viharju: bij me, ne streš me nikdar! In stal si, ko je žvižgal bič ter poganjal kulturnega delavca z družino iz kraja v kraj, stal, ko je plakala pravica na razvalinah nekdanjih sanj, stal si — na gori hrast — pa je zatulil grob, pa je zabučal vihar in Te podrl. Pa čemu sentimentalnost! Žalost in grenkost, ki nam objemlje dušo ob Tvojem grobu — skrijmo jo v dno srca, ostani pa nam le Tvoj zgled, Tvoj spomin, Tvoja volja in moč.

Padel si s hrepenenjem, a odšel si le Ti, hrepenenje je ostalo, odšlo v naše duše in mi gremo sicer vnovič zredčeni, a z dvignjeno notranjo silo za smotri, saj smo s Teboj vred videli vstajenje svojega naroda, vstajenje svojega stanu.

France, na snidenje! A. Rapè.

ALBIN LAJOVIC:

Začasni izpraševalni red

praške izpraševalne komisije za učitelje godbe.

Antonin Heřman, tajnik izpraševalne komisije za učitelje godbe v Pragi, je napisal, sporazumno s člani komisije novi izpraševalni red. Državne skušnje za godbo, pravi v občem delu, so v štadiju preosnove. Tudi v tem oziru je treba, da odvržemo staro avstrijsko šaro, pod katero smo trpeli ne samo politično, temveč skoro še bolj kulturno. No, namen te razprave je pokazati slabe strani bivših avstrijskih izpraševalnih predpisov in navad, ki so se pri izpraševanju vgnezdile. Smoter take skušnje je sledeč: Izpraševanec mora dokazati, da je sposoben za učitelja; to se pravi, da ni dovelj, če ima gotovo stopnjo ročnosti in spretnosti, temveč mora prepuščati izpraševalno komisijo tudi o tem, da ima zadosten razgled in obzorje, gotovo izkušenost in pedago-

skih prostorov in stanovanja za vse učiteljstvo se je določila v poslopju tudi velika soba za stanovanje oddaljenih otrok in pa kuhinja za iste. Tu so stanovali tisti otroci, ki niso mogli iti domov vsak dan, pa so ostali od ponedeljkovega jutra do sobote popoldne pri šoli. Vsak tak učenec prinese nekaj živeža s seboj: ta prinese fižola, z onim oče pripelje voz krompirja, tretji prižene ovco, eni prinesejo slanino, drugi moke itd. Famuluska (šolska služkinja) jim je pa kuhala. V soboto zvečer pa so se razkropili zopet vsak proti svojemu domu.

Iz tega razvidimo, da razmere v Srbiji nikakor niso slične našim in da sta oba načina, s katerima bi se mogla doseči enotna šolska vzgoja, škodljiva. Prvi, ki bi se ravnal po razmerah v kraju z najorganiziranejšim in najnaprednejšim šolstvom, bi bil za šolstvo na najnižji stopnji v državi predovršen in raditega za istega neizpeljiv. Drugi pa, ki bi hotel pomagati slabšemu delu, bi moral pritrgati boljšemu, oziroma odvzeti mu je že do sedaj obstoječe napredne naprave in uredbe.

Tega poslednjega načina se je poslužil „prosvetni odbor" in s tem prikrajšal Slovenijo! Ako se ta načrt sprejme za naše šole, tedaj doživimo reakcijo, katere pa ne smemo dopustiti. Edini izhod potem takem je, da žrtvujemo misel po enotnosti šole ter zahtevamo za vsako pokrajinsko vlado za njo prikladno izpremembo in uredbo šolskega načrta.

Flere je sicer že omenil napake tega načrta, vendar se mi zdi potrebno, da poudarim še nekaj. Flere bi se nazadnje sprijaznil tudi s krajnimi šolskimi sveti, recte krajevnimi šolskimi odbori. Čeprav načrt odbije šolstvu strupeno konico — pedagoške pravice —, vendar pa jim ostane še vedno „skrb za šolo", kajti „za vse je odgovorna in nosi stroške — z okrožnimi, pokrajinskimi in državnimi subvencijami — šolska občina". To se pravi: ako slučajno nima šola vodnjaka, prosi gospoda župana in ostale odbornike (člane) prav ponižno, da ti milostno preskrbijo vode. Vodnjaka vseeno ne dobiš! Predno ti popravijo šolsko peč, mine zima; predno zakrpajo streho, moraš dežnik razprostreti čez posteljo. — Proč tudi s takimi odbori! Nič ne rabimo krajnega šolskega odbora. Tudi to, kar mu novi načrt pušča, naj se poveri okrožnemu šolskemu odboru, ki pa oskrbuje vse šolske take potrebščine po šolskem vodji, s pomočjo letnega pavšala, oziroma proračuna. Skrb za stanovanje in drva za učiteljstvo pa naj prevzame politična občina. Čim manj imamo posla z ljudmi, ki nečejo razumeti ali pa nimajo smisla za šolo, boljše bo za nas in boljše bo uspela šola.

Nekaj povsem potrebnega pa nam navaja člen 64. tega načrta, namreč, da mora za ves učni materijal učencem podrejenih šol — knjige, zvezke, svinčnike, peresa — skrbeti okružni šolski odbor in sicer brezplačno. Uvede pa se po celi državi, analogno Srbiji, okrožni šolski davek. Na ta način bodo tudi naše šole vendar enkrat preskrbljene z učenčevem materijalom. Vsi dobro vemo, koliko težav smo imeli, predno smo dosegli, da so bili vsi učenci preskrbljeni s knjigami. No, med vojno in pa tudi po njej se to sploh ni dalo doseči. In zvezki; kolikor učencev, toliko vrst zvezkov je bilo v šoli. Trgovci se niso menili za predpisane vrste, najslabše so nakupili, da so jih drago prodajali. Učiteljeva pritožba je bila bob ob steno. K slabemu vspehu so mnogo prispevale tudi te žalostne razmere. Sedaj bo tudi temu konec! Po spisku otrok prejme šola ves potrebni materijal za celo leto od okrožnega šolskega odbora, ki bo vodil o tem račune, izdatki pa se bodo pokrivali iz šolskega prireza (davka). Ta davek naj bi morali plačevati vsi, ki imajo in ki nimajo šoloobveznih otrok. Tudi samci naj bodo obdavčeni, ker oni s svojim samskim stanom škodujejo državi.

Razen nekaj malenkosti ne bi ta načrt, ki ga je sestavil „prosvetni odbor", prinesel veliko napredka v Sloveniji. Njegova slaba stran, kakor že rečeno, bi dobro odtehtala. Za Slovenijo torej tak načrt ne more biti sprejemljiv. Mi nečemo vedeti, kaj imajo drugi, ampak zahtevamo to, kar naši šoli koristi. Naša anketa je predložila v Beogradu dovršen, moderen in izviren program, zato mi kompromisov ne sprejemamo. Dolžnost naših organizacij, pa tudi naše deželne vlade je, da zastavijo ves svoj vpliv in svojo moč, da dobimo za Slovenijo šolski zakon, kakršnega je predlagala naša anketa, in ki bo odgovarjal duhu časa. Idimo vsikdar naprej in nikoli nazaj, bodi naše geslo!

KRAŠEVEC:

Proč s provincijalizmom — ne delajte krivice!

V zadnji številki čitam v notici »K razpisu služb na meščanskih šolah« tudi stavek, ki mi sili pero med prste. Ta stavek je: »Ako vprašaš za to ali ono mesto v Ljubljani i. dr., slišiš: tu sem pride N. v Ljubljani, iz Trsta, in Gorice. Poznamo bol in trpljenje tovarišev beguncev in ga upoštevamo....« To je za nas žaljivka — to je zaušnica, ki **je ne moremo prenesti molče.** Človek se nehote zamisli v polpreteklo dobo, v dobo, ko je bilo več vrst državljanov, ko so »nadljudje« zrli pomilovalno na ubogo rajo.

Tovariš! Veruj, da marsikateri begunec zre po osvobojeni Jugoslaviji bridko razočaran okrog sebe in preklinja minuto, ki ga je pognala z doma. Poln ideala, hrepeneč po materi je prišel ponudil ji svoje moči. Toda marsikje je bil sprejet hladno, mrzlo, mesto bratovskega objema je našel mrzla srca. Kot potrebno zlo ga ne moneprijetna slika, pritepenca-begunca. Kako radi bi odšli v solnčno Gorisko, kako bi se razveselili, ko bi mogli na kameniti Kras ali žal, zaman so vzdihi. Tujec se šopiri na njegovem domu in razdira, kar je prej vekom let zgradil s trudom.

Ne bom razvijal dalje te slike, ne bom vzbujal grenkih spominov, toda eno smelo trdim, da so tovariši iz zasedenega ozemlja izpolnili v polni meri svojo dolžnost, saj so odšli, kamor jih je pognala domovina. Na braniku stoje v Korotanu! Z ene narodne fronte so odšli na drugo. Izgubili so mnogi že drugič svoje imetje, ker so bežali pred nemškimi tolpami. Zdaj pa ta neokusnost.

Z imeni in podatki na dan! Kje so tisti srečni privilgiranci begunci, Primorci, ki so v rezervi pripravljeni zasesti najlepša mesta? Ven z imeni, z dejstvi, da ne bo samo sumničneja, ker nismo prijatelji protekcijonizma in zahrbtnega petolizništva!

Spominjam se časov, ko so prihajali v šole na Primorskem tovariši iz bivše Kranjske in Štajerske. Za pričo jih pozivam: ali so se čutili med nami ob Adriji kot potrebno zlo ali kot tovariši kljubu kakemu nesporazumljenju o priliki prihoda med nas. Danes so padle deželne meje — Slovenija je vse — pa ločujete še vedno med domačini in tujci! Vsak, ki je študiral za meščanske šole, je imel silnega truda in tudi gmotnih žrtev. Toda mi posebno iz bližine bivše, jugozapadne fronte, ki smo občutili takorekoč iz neposredne bližine vse vojne grozote, imamo še marsikaj povedati, o čemur se Vam tovariši iz zelene Štajerske niti ne sanja.

Kaj pa laška okupacija in naša borba z okupacijsko oblastjo? Več smo prestali v teh **devetih mesecih okupacije kakor** prej v štirih vojnih letih.

Vzdržali bi se, a ni nam bilo mogoče, Oni pa, ki so še tam spodaj, so naravnost mučeniki prepričanja, to so junaki!

Tovariš, le pomirjen bodi glede meščanskih šol. Iz zasedenega ozemlja bo za stalno nameščanje tako malo prosilcev, da se Ti ni treba bati konkurence. Ravnotako pa tudi za provizorična mesta ne preveč.

Ako bi pa prišlo do tega, da jo Italijan »popiha«, tedaj tovariš — ne bo nas več tu!

Domotožje, ki nas vleče k jugu, nas spravi vnovič v prejšnje domove, k sinji Adriji.

Saj tu se mnogi izmed nas počuti osamljenega, demokratizem je le fraza, košček papirja!

Strankarska zagrizenost in zaslepljenost dokazujeta dovolj, da ni vojna izmodrila mnogih.

Le tam preko demarkacijske črte — le tam je življenje za nas ljubitelje, svobode, tam med ljudstvom, ki celotno umeje težki položaj, ki je demokratsko in ne pozna kost. Pozna pa pravo narodno politiko in zna ceniti pravo narodno borbo.

Ako ostanemo tu, pa hočemo in zahtevamo, da smo enakopravni in enako vredni, ne — le na papirju, ampak tudi v življenju.

Provincijalizem naj izgine in bodimo edino Slovenci-Jugoslovani, ne pa več Kranjci, Štajerci in Primorci poleg tega pa še strankarji in priveski strank, ki se tepejo za nadvlado in nas rabijo tako rade le za priprego ob volitvah.

IRMA SCHELIGOVA:

Nova doba za narodno vzgojo.

Razvoj šolstva — merilo kulture; kakovost narodnega šolstva — bodočnost narodova!

Živimo v prehodni dobi, v dobi vrvenja in čiščenja, v dobi razvoja. Česa si želimo bolj, kot trdih tal pod svojimi nogami, kot trdih sten krog svojega doma! Tla in stene domovja pa smo mi, je narod sam. Tla, ki se ne udirajo pod orjaško nogo; stene, ki odbijajo sovražne kroglje, pa tvori le oni narod, ki se zave, da „vsak bodi trd in neizprosen mož jeklen, kadar braniti je čast in pravdo narodu in jeziku svojemu". Močan narod, prežet iskrene domovinske ljubezni in globoke vere v svojo moč, to so tla, to so stene domovine. Vzgojiti tak narod je naše delo, zato narodna šola na delo k narodni vzgoji.

Poglejmo v Srbijo! Tu ni bilo toliko šol, kakor jih je bilo na avstrijskem teritoriju ali v šolah se je vzgajalo narodno in to je bila činjenica, vsled katere se ni posrečilo sovragom ubiti srbske duše; ubili so telo, a srbska duša je živela naprej do svojega svobodnega razmaha.

Na avstrijskih tleh je bilo več šol, a šol potujčevalnic in zatiralnic narodne vzgoje, zato je hirala duša onega naroda, ki je pošiljal svojo deco v te potujčevalnice, kjer se je odtujil otrok materini besedi, kjer je zamrla narodna misel.

Razvoj narodnega šolstva, narodna vzgoja, to je prva in najvažnejša naloga, ki čaka na svojo rešitev. Misliti nam je tu na dvoje: Prvič, da pripeljemo vse zašle hčerke in sinove majki Jugoslaviji nazaj; drugič, da poglobimo v dušah naše mladine vero v narodno moč, da zanetimo v njih oni veliki ogenj svete domovinske ljubezni in jim utrdimo vero v narodno bodočnost, ki je tvorijo sami.

K povrnitvi izgubljenih otrok v materino naročje nam je treba narodnih učiteljev — psihologov in časa. Ne z glavo skozi zid, ne s terorizmom, a z dobro besedo, z vztrajnim delom, z veliko ljubeznijo do naroda in do mladine nam bo mogoče dovesti izgubljeno deco pod domači krov.

Naš otrok pa pridi do spoznanja, da je narodova last, da tirja od njega narod lepo, veliko, delazmožno dušo. Ne samo narodni znak in narodno trobojnico na prsi — v srce narodno čustvovanje, v dušo narodno misel! Ta narodna misel mora prežeti življenje naše mladine, mora postati alfa in omega njenega žitja, mora postati kri in meso. Da se pa narodna misel utelesi, treba nam je inteligentov, treba nam je umstveno izobraženih ljudi, ki pa ne pozabijo na srce. Zato umetnosti v naše šole, ki blaži srce, ki poplemeniti značaj! Atenci so živeli umetnosti, Spartanci meču — in Atenci žive še danes!

Kako so delali Nemci: Pred nekaj leti je prišel v moj razred učenec iz St. Vida na Koroškem. Znal je krasno risati. Pravil mi je, da so rabili le hrast in modriž za ornamentalno risanje. Sestavljal je izvrstne spise. Pregledala sem spisovnico — zgodovinska in zemljepisna snov v nemškonacionalnem duhu. Čital je izborno. Prosil me je za domače čtivo. Dala sem mu nemške mladinske knjige. Vsako knjigo mi je vrnil čez dva dni; da jo je pa prej temeljito prečital, o tem sem se vsakokrat temeljito prepričala. Pravil mi je, da so dobivali v St. Vidu knjige iz „Südmarkine knjižnice" iz Celovca zastonj, a tako lepo opremljene, da jih je že radi prikupljive zunanjosti vsak otrok rad čital. Na vprašanje, kaj je čital v teh knjigah, mi je odgovoril: „Von unseren deutschen Helden und von unseren braven, treuen deutschen Mädchen". Ko se je nekoč z domačimi slovenskimi otroci sprl, jim je rekel: „Was wißt ihr, was das heißt ein Deutscher sein; mir hat es mein Lehrer gesagt, ich weiß es; ich bin stolz darauf".

Tako se je vzgojevalo v St. Vidu na Koroškem! Pri prevzetju nemškega šolstva sem imela priliko opazovati, da ni znalo učiteljstvo povsod z isto spretnostjo vzgojevati v nemškonacionalnem duhu. Čudila sem se, da se je na šoli, ki je imela namen ponemčevati, jezik zelo malo gojil, da otroci niso poznali svoje zgodovine, da je manjkala knjižnica za višje razrede — površno delo nemškega učiteljstva.

Nam bo treba drugače začeti. Gojitev jezika, spoznanje, lepote jezika, ki se govori od Tagliamenta do Carigrada, od Mure do Soluna; gojitev narodnega čustvovanja, oživotvorjenje narodne misli.

Volja, glava, srce naše mladine bodi tvoja, narod, potem je tudi bodočnost tvoja!

DRAGOTIN HUMEK:

Izpit za meščanske šole iz tretje skupine.

(Dalje.)

Za uvod v moderno smer nam služi knjiga: Prang, »Lehrgang für die künstlerische Erziehung« — Dresden, Müller-Fröbelhaus. Kdor ne pozna tega dela, ta ne ve, kako se je porodila in odkod je prišla k nam moderna umetniška vzgoja. To in pa: I. Liberty Tadd, »Neue Wege zur künstlerischen Erziehung der Jugend« — Leipzig, Voigtländer, sta za onega, ki se hoče posvetiti tretji skupini, katekizem in evangelij.

Najnavdušenejši reformator v Nemčiji je bil svoje dni Fritz Kuhlmann, ki je med drugm izdal delo: »Neue Wege des Zechenunterrichtes« — Stuttgart, Wilh. Effenberger. Za samopouk in proučevanje metode priporočam tudi delo, ki je izšlo prilično ob istem času: Lukas-Ullmann

---

gično nadarjenost, ki je prvi pogoj uspešnega pouka v godbi.

To je povdarjala sicer tudi stara ministrska naredba iz l. 1871 (§1. a 3.) toda v praksi se ni ravnalo po njej, zato je potrebno to posebej podčrtati. Zaradi tega in še iz nekaterih drugih vzrokov, ne govori pisatelj v nadaljni razpravi o državni skušnji učiteljev godbe, temveč o učni usposobljenosti za učitelja godbe. Vse premembe so začasne in veljajo za dobo treh let, med tem časom pa se določi končnoveljavni izpraševalni red. Končna ureditev izpitov zavisi seveda tudi od preosnove pouka petja in godbe na šolah vseh kategorij; če se vpelje obligaten pouk petja in godbe na srednjih, meščanskih in občih šolah, potem vstane zahteva po strokovnih učiteljih, ki jih bo treba zopet usposabljati za eno ali drugo kategorijo. Dokler ni ta preosnova zakonodajnim potom urejena, toliko časa tudi ni mogoče postaviti končnoveljavne oblike izpitov za godbo. Naučno ministrstvo je izdalo z dnem 11. marca 1919. pod št. 10.662./957. naredbo, veljavno za Češkoslovensko republiko, za državno izpraševalno komisijo v Pragi (češko in nemško) in v Brnu (češko).

Formalni del ustanovi še enkrat smoter izpitov.

Smoter izpitov za godbo je, da pokaže kandidat predvsem svojo učiteljsko usposobljenost, kar dokaže 1. z gotovo stopnjo občega in strokovno teoretičnega znanja.

2. z gotovo višino lastnega praktične in tehnične naobrazbe iz kateregakoli predmeta

3. z določeno pedagogično sigurnostjo in zrelostjo, ki je največjega pomena za aprobacijo.

K temu smotru hite vse nove smernice in potrebna dopolnila k dosedanjim skušnjam, ki naj zagotove državi zadostno število godbenih pedagogov prve vrste, z občim in strokovnim znanjem, ki bodo znali poglobiti češko godbo in jo postaviti na ono mesto, do katerega ima pravico, z ozirom na muzikalno individualnost vsega naroda.

Naučno ministrstvo je imenovalo tri izpraševalne komisije, dve v Pragi, (češko in nemško) in eno v Brnu; kandidat si lahko izbere eno ali drugo s pomočjo sodnega tolmača pa lahko dela izpit v kateremkoli jeziku.

Za vsak predmet sta imenovana dva izpraševalca, ki se preizkušata v istem terminu, drug je priča drugemu. Če je bil kandidat učenec izpraševalca izkuša drugi. Pri izkušnji iz petja izprašuje moškega moški, žensko ženski izpraševalec. Vsak predmet ima svojega izpraševalca. Komisija izvoli predsednika, namestnika in tajnika, ki jih potrdi naučno ministrstvo. Predsednik, namestnik in tajnik so ravnateljstvo komisije, ki vodi izpite, razglaša termin izpitov, pri njej se priglašajo kandidati, izdaja izpričevala, določa reprobativno dobo, itd.

Skušnjo je prebiti iz teoretičnih in praktičnih predmetov. Prvo so: pedagogika, harmonija in zgodovina godbe. Ti predmeti so obvezni za vsakega kandidata. Praktični predmeti so: solo-petje, zborovo petje, klavir, gosli a orglje, kakor tudi po potrebi harfa, violoncello, kontrabas, flauta, obva, klarinet, fagot, lesni rog, trompeta in pozavna. Za skušnqo iz teh predmetov pokliče ministrstvo za vsak posamezen slučaj, na predlog komisije, posebnega izpraševalca. Kandidat dela lahko hrati izpit iz kolikor predmetov hoče.

Izpiti učne usposobljenosti za godbo se vrše dvakrat na leto, v jeseni in spomladi. Čas priglasitve je razviden iz uradnega razglasa. Kandidat mora v roku predložiti prošnjo na ono izpraševalno komisijo, kjer hoče delati izpit. Prošnja imej priloge, iz katerih je razvidno:

1. dovršeno 18 leto (krstni list)

2. državljanska neoporečnost (nravstveno izpričevalo.)

3. dovršeni 3 razredi meščanske ali kake srednje šole.

4. strokovno znanje (izpričevalo Glasbene šole)

5. identiteta (fotografija z lastnoročnim podpisom, overovljena od občine ali sodišča)

Prošnja se kolekuje z eno krono, priloge s 30 v. Formularje za prošnjo prodaja tajništvo izpraševalne komisije, kamor se prošnje tudi naslavlja.

(Dalje prih.)

»Elementares Zeichnen nach modernen Grundsätzen« — Dresden, Müller-Fröbelhaus.

Prav resen metodik, ki je prvotno brezglavno moderniziranje spravil v pravi tir, je Adabert Michalitsch. Njega veliko delo: »Der moderne Zeichenunterricht« Dunaj, Pichlers W. u. S., je med najboljšimi deli te stroke. Ker obravnava risanje na realkah, nudi poleg metode tudi mnogo snovi za samoizobrazbo v risanju. Prav tako izvrstno, čeprav v drugem smislu sestavljeno delo za lastni pouk in za metodo je: Fr. L. Rodt »Zeichenunterrichtsbriefe« — samozaložba, Komotau-učiteljišče. Pri tej priliki pripomnim, da je izšel dokončni zvezek h gori navedeni zbirki, ki je naslovljen: A. Herget, »Das Betrachten künstlerischer Bilder in der Schule« — Verl. »Zeichenunterrichtsbriefe«, Komatau. To, ali kako podobno delo, bi moral poznati ne le oni, ki se baví s poukom v risanju in umetniško vzgojo, ampak sploh vsak resen učitelj.

Krasen učni postopek in uporabo raz- »Erprobter Lehrgang für das moderne nih tehnik s posebnim poudarjanjem barve, ima knjiga: I. Gruber in O. Stadler Zeichnen« — Linec, Lehrerhausverein f. Oö. Podobno, a mnogo večje je delo: Egon Lehnert »Erprobter moderner Zeichenlehrgang für Volksschulen« — Reichenberg, P. Sollors Nchflg. Tu je razdeljena učna snov po šolskih letih in letnih mesecih s pridejanimi risbami, ki so jih izdelali učenci in z vsemi potrebnimi navodili in opombami. Takoj izpočetka uporablja sestavitelj skiciranje, risanje, slikanje, pisani papir, tiskanje s štampiljami, sestavljanje okraskov itd. v pestri raznovrstnosti vse, do konca osmega šolskega leta. (Konec prih.)

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Z desete vodstvene seje Zaveze (dne 21. avgusta 1919).

1. Ormoško učiteljsko društvo je pozvalo Zavezo, naj na vseh merodajnih mestih uveljavi načelo, da se v Jugoslaviji učiteljem - vdovcem njihovi zakonski otroci pri odmeri draginjskih doklad ravnotako štejejo kakor oženjenim učiteljem. Pri odmeri draginjskih doklad so se v prejšnji Avstriji učitelji-vdovci smatrali za samce, kakor hitro je najmlajši otrok izpolnil 12. leto. To krivično določbo je privzelo poverjeništvo za uk in bogočastje v Ljubljani v svojo naredbo že lani meseca decembra, sedaj pa je tudi naša kraljevina SHS sprejela to določilo.

Po odloku ministrstva financ se glasi šesti člen te naredbe naslednje: „Obvdoveli državni uslužbenci se smatrajo za enako oženjenim, ako zaradi otrok nadalje vodijo svoje gospodinjstvo, in sicer tako dolgo, dokler ni poslednji otrok dobolnil 12. življenskega leta.“ (Glej uradni list, št. 78 z dne 19. IV. 1919!) — Zaveza je vložila tozadevni dopis na višji šolski svet, s prošnjo, da naj ta posreduje pri centralni vladi za odpravo te krivične naredbe.

2. Doposlane resolucije Pedagoškega društva v Velikovcu so se odposlale na pristojna mesta: a) Protest proti plebiscitu na Koroškem, če bi se obenem ne dovolil tudi plebiscit za jugoslovansko ozemlje, ki so ga zasedli Lahi, se je dostavil ljubljanski komisiji za mirovni kongres v Parizu. b) Zahteva po popolni enakopravnosti učiteljstva z drugimi državnimi uradniki in zahteva po takojšnji sestavi okrajnih šolskih svetov na Koroškem na podlagi koroškega šolskega zakona, se je odposlala deželni vladi za Slovenijo. c) Glede učiteljskega zaupnika v višjem šolskem svetu za koroški del Jugoslavije je Zavezin predsednik interveniral pri poverjeniku dr. Verstovšku.

3. Dne 6., 7. in 8. avgusta se je vršila v Beogradu 31. skupščina Udruženja srbskega učiteljstva. Navzoči predsednik L. Jelenc je pozdravil zborovalce v imenu Zaveze. Na razgovor je prišla na tem zborovanju tudi ustanovitev centralne organizacije vseh jugoslovanskih učiteljskih Zvez. Potrjene so bile vse bistvene točke, ki so bile z ozirom na centralno organizacijo medsebojno dogovorjene na skupnih sestankih v Zagrebu in Beogradu. Širšemu pripravljalnemu odboru, kjer bosta poleg odbora Udruženja srbskega učiteljstva tudi zastopnika hrvatskih in slovenskih stanovskih organizacij, se je poverila sestava pravil, poslovnega reda in priprava za skupni kongres, ki se bo vršil zaradi neurejenih razmer šele drugo leto.

Istočasno se je zglasil Zavezin predsednik v ministrstvu prosvete in financ v raznih nujnih, a še ne rešenih šolskih zadevah. Obljubilo se mu je, da se vse ugodno reši.

4. Pedagoško društvo v Krškem je poslalo Zavezi dopis glede strožjega postopanja pri obravnavah šolskih zamud. Vloga se je poslala v ugodno rešitev višjemu šolskemu svetu. Okrajni šolski sveti dobe ukaz, kako naj postopajo, da bo čim manj neopravičenih šolskih zamud in da se uredi šolski obisk.

5. Ustmeno prošnjo nekaterih učiteljev-vojakov, da bi bili oproščeni dvomesečnih orožnih vaj, je rešila Zaveza tako, da je poslala poveljstvu dravske divizije utemeljeno tozadevno prošnjo. Poveljstvo je prošnji takoj ugodilo. (Glej številko 33 Učit. Tovariša!)

6. Državni uradniki so prosili, da se jim dovoli znižana vožnja po državnih železnicah tedaj, ako se jih vozi več z omejenim številom. — Slično vlogo je poslala na železniško ministrstvo tudi Zaveza, da se dovoli znižana vožnja za 100 učiteljev na progi Ljubljana-Zagreb-Beograd-Sarajevo.

7. Ravnatelji meščanskih šol na Štajerskem so vložili po Zavezi na višji šolski svet prošnjo za zvišanje opravilnih doklad.

8. Izšel je srbski načrt za zakon o narodnih šolah v kraljestvu SHS. Zaveza ga je dala prestaviti v slovenščino in prepisati v treh izvodih. Načrt, ki ga je izgotovil prosvetni odbor v Beogradu, je v mnogokaterem oziru slab, nazadnjaški in zlasti za nas Slovence v celoti nesprejemljiv. V tej anketi je bil za Slovence profesor dr. V. Kušar. (Glej P. Fleretovo oceno v 34. štev. Učit. Tovariša!)

9. Deželni vladi za Slovenijo se je odposlala prošnja, da se prizna učiteljstvu na slovenskem Štajerskem znižana cena v štajerskih kopališčih tudi sedaj na isti način, kakor ga je uživalo učiteljstvo poprej, v bivši Avstriji.

10. Velikovško učiteljsko društvo je brzojavilo na Zavezo, da naj izposluje koroškemu učiteljstvu takoj izplačilo obljubljenih dnevnic, sicer mora spričo neznosne draginje prekiniti s poukom. Višji šolski svet, kateremu se je brzojavka dostavila, je nemudoma in ugodno rešil to perečo zadevo.

11. Vodstvo Zaveze je pozdravilo brzojavno učiteljski skupščini v Sarajevu in Zagrebu. Iz Sarajeva je došla brzojavna zahvala.

12. Klub primorskih učiteljev beguncev s sedežem v Ljubljani je naprosil vodstvo Zaveze, da naj ga z ozirom na izredne razmere smatra in priznava za začasnega zastopnika goriškega, sežanskega in tolminskega učiteljskega društva, in sicer do končne rešitve o pripadnosti teh okrajev; takisto naj prizna po klubovem odboru določene delegate za letošnjo glavno skupščino. — Sklene se, da se prošnji ugodi v vsem obsegu.

13. Ormoško učiteljsko društvo je sprejelo pri svojem zborovanju soglasno sledečo resolucijo: „Marsikateri tovariš ni mogel po preteku dveh let po maturi iz raznih neprostovoljnih zaprek napraviti usposobljenostnega izpita. Nekateri so bili vso vojno na fronti, oziroma v etapi in niso bili pripuščeni k izpitom, ker jim je manjkalo po par mesecev praktičnega službovanja; drugi so bili zopet po več let v ujetništvu. Zaveza se naproša za posredovanje na merodajnem mestu, da se temu učiteljstvu šteje: 1. vsa službena doba v pokojnino; 2. da se mu vštejejo definitivna leta od tistega roka, ko bi naredil provizorični učitelj usposobljenostni izpit, ako bi bile normalne razmere.“ Sklene se, da se pošlje vloga priporočilno na višji šolski svet.

14. V ljubljanskem mestnem šolskem svetu je stavil profesor dr. Pipenbacher predlog, da naj se izvrši revizija imenovanj na onih službenih mestih, ki so se oddale v zadnjih 10 letih. Tostranski materijal naj pripravite obe učiteljski organizaciji. — Sklene se, naj preskrbi v to potrebne podatke Ljubljansko učiteljsko društvo.

15. Načelstvu učiteljske tiskarne se je odposlala zahvala za brezplačno prepustitev sobe za poslovanje strokovnega tajništva.

Prijava delegatov.

Delegate so prijavila še nastopna društva:

XX. Učiteljsko društvo za ljubljansko okolico: 88. Marija Sodnikova — Bevke; 89. Avgust Korbar — Preserje; 90. Ivo Trošt — Tomišelj. Namestniki: 91. Adela Golobova — Horjul; 92. I. Rant — Borovnica; 93. Fran Trošt — Vič.

XXI. Učiteljsko društvo za mariborsko okolico: 94. Vodenik Šime — Limbuš; 95. Lesjak Davorin — Ruše; 96. Šlajpah Josipa — Zg. Kungota. Namestniki: 97. Vodenik Martin — Maribor; 98. Vauhnik Martin — Maribor; 99. Vauhnik Miha — Hoče; 100. Skrbinškova Mila — Fram.

XXII. Učiteljsko društvo za velikovški okraj: 101. Magerl Ivo — Velikovec; 102. Vendramin Franjo — Velikovec; 103. Klanjšček Miro — Velikovec. Namestniki: 104. Gaspari Tone — Globasnica; 105. Vizjak-Kovačeva Ljudmila — Št. Peter pri Velikovcu; 106. Fielerjeva Uršula — Dobrlavas.

XXIII. Belokranjsko učiteljsko društvo: 107. Mikolič Ludvik — Črnomelj; 108. Račić Božo — Adlešiči. Namestnika: 109. Lovšin Franjo — Vinica; 110. Marija Završanova.

XXIV. Klub primorskih učiteljev-beguncev v Ljubljani: 111. Merljak France; 112. Pipanova Rezka; 113. Mervič Anton; 114. Fakin Anton; 115. Likar France. Namestniki: 116. Doljakova Kristina; 117. Strgar France; 118. Erjavec France; 119. Gregorič Vinko; 120. Strajnarjeva Ida.

XXV. Ljutomersko učiteljsko društvo: 121. Ivanjšič Ljudevit — Sv. Jernej; 122. Mikl Ciril — Stara cesta; 123. Mahorčič Hermina — Kapela.

Društvene vesti.

\+ **Ustanovitev učit. društva za marbreški okraj.** Dne 14. avgusta 1919 se je vršilo prvo zborovanje novoustanovljenega učiteljskega društva za marbreški okraj. Zbralo se je 26 tovarišev in tovarišic. — V imenu pripravljalnega odbora je pozdravil tovariše predsednik pripravljalnega odbora tov. Golob ter poročal o pripravah. Tovarišica Ivanka Vidmarjeva je podala tajniško, tovariš Robič pa blagajniško poročilo.

Izvoljen je bil sledeči odbor:

Predsednik: tov. nadučitelj Mirko Lešnik iz Marbrega; podpredsednik: tov. nadučitelj Simon Viher iz Vuzenice; tajnik: 1. tov. učitelj Stanko Lavrič iz Marbrega; 2. tov. učiteljica Ivanka Vidmar iz Vuzenice; blagajnik: tov. nadučitelj Ivan Robič iz Vuhreda; knjižničar: tov. učiteljica Franica Lešnik iz Marbrega; odbornika: 1. tov. nadučitelj Ivan Womer z Mute; 2. tov. učitelj Ulrik Hauptman iz Ribnice.

Nato je prevzel predsedstvo novoizvoljeni predsednik. Sklene se, da pristopi društvo k „Zavezi“ in k „Zvezi slovenskih učiteljev in učiteljic v Celju“.

Kot delegati za „Zavezo“ so bili izvoljeni: 1. predsednik Mirko Lešnik (namestnik Simon Viher), 2. Ivanka Vidmarjeva (namestnik Ivan Kavčič).

Kot delegat za „Zvezo“ se izvoli Mirko Lešnik (namestnik Simon Viher).

Nato je poročal tov. nadučitelj Tone Hren iz Studenc pri Mariboru (bivši nadučitelj na Muti), o najbližnjem delovanju učiteljstva in šole v marbreškem okraju. — Predavanje izkušenega šolnika v tem okraju, ki je tukaj marsikaj doživel in pretrpel, je obsegalo veliko dobrih nasvetov, posebno za novodošlo učiteljstvo, in je bilo sprejeto z velikanskim odobravanjem.

Tovarišu nadučitelju Simonu Viherju, kot zastopniku učiteljstva v okrajnem šolskem svetu, se izreče zahvala in zaupanje.

Sklenile so se sledeče resolucije:

1. Učiteljsko društvo marbreškega okraja iskreno pozdravlja na svojem prvem sestanku predsednika okrajnega šolskega sveta tov. dr. Marko Ipavica kot prvega državnega slovenskega funkcijonarja in odkritega prijatelja šolstva in učiteljstva.

2. Protestira proti zasedenju našega ozemlja na jugu in proti plebiscitu na Koroškem.

3. Zahteva skorajšnje enotne strokovne organizacije učiteljstva.

4. Se izreka proti odtegnitvi polovice aktivitetne doklade, kot neprimerni in krivični naredbi, za one, ki imajo naturalno stanovanje.

5. Odstop tov. Gnusa in Černeja, pravilno izvoljenih štajerskih zastopnikov v višjem šolskem svetu, tudi po seji upravnega odbora „Zaveze“ dne 6. VII. ni pojasnjen. Ravnotako je zakrito v neko meglo imenovanje novega višjega šolskega nadzornika za Štajersko. Nimamo ničesar proti osebam posameznih funkcijonarjev, pač pa želimo jasnosti. Ravno ta nejasnost vzbuja med učiteljstvom sumnjo, da se ni postopalo objektivno v prid šole in nove države, ampak da so bila merodajna predvsem nedemokratska strankarska načela.

6. Izreka svoje globoko obžalovanje višjemu šolskemu svetu zaradi najnovejše odredbe o draginjskih dokladah, s katero višji šolski svet izreka nezaupanje učiteljstvu zlasti pa voditeljem, ker se zahteva, da se morajo dati nekatere točke potrditi po občini. Saj smo vsi zapriseženi in, ako je treba kakih potrdil, naj bi se ta preskrbela drugim potom, ki bi bil lahko boljši in ugledu stanu primernejši. Saj se ravno ta neprimerna potrdila dajo prav lahko izrabljati.

7. Izreka obžalovanje nad dogodki, ki so zadeli 7. V. našega tovariša in tovarišico v Trbonjah, ter pričakuje, da dá višji šolski svet tudi tovarišu Roškarju primerno zadoščenje z nemudno premestitvijo na boljše mesto, kakršno zadoščenje je že dobila tovarišica.

8. Vlada se poziva, da izda takoj naredbo, da mora mladina naših, oziroma tujih državljanov, ki so stalno tukaj naseljeni, do 14. leta obiskovati le naše ljudske in srednje šole, ker se sicer v tujini našemu narodu in državi odtuje in pokvarijo pozneje še našo mladino.

9. Za vsako zamujeno zborovanje plača član društva znesek 5 K v društveno blagajno.

10. Vlada se naproša, da dá učiteljstvu vseh šol ob državni meji našega okraja obmejne dnevnice, ker je življenje v obmejnih krajih veliko dražje in delovanje učiteljstva veliko težavnejše kot drugod in dobimo le na ta način v te kraje tako nujno potrebnih dobrih učnih oseb.

\+ **Ustanovitev „Učiteljskega sveta za Koroško“.** Na podlagi sklepa koroških okrajnih učiteljskih društev, se je 15. 8. t. l. v Sinčivasi konstituiral iz odbornikov treh društev „Učiteljski svet za Koroško“, avtonomen stanovski organ koroškega ljudskošolskega in meščanskošolskega učiteljstva. Za začasnega načelnika je bil izvoljen tovariš Peter Močnik v Pliberku. Izvršujoč sklepe teh društev, prevzame „Učiteljski svet“ zastopstvo vseh onih stanovskih interesov, ki se tičejo posebej koroškega učiteljstva in so vsemu temu učiteljstvu skupni.

V smislu tega poverila je sklenil učiteljski svet pri prvi svoji seji 15. avgusta sledeče:

I. „Učiteljski svet“ se smatra kot edino poklicanega, da izvršuje učiteljstvu pravno zajamčene in faktično priznane pravice soodločevanja pri vseh ukrepih šolskih oblasti, v kolikor se tičejo Koroške, ako niso te pravice izrecno pridržane učiteljstvu posameznih okrajev. Posebej poudarja „Učiteljski svet“ pravico tega soodločevanja pri nameščenju učiteljstva, okrajnih in višjih šolskih nadzornikov.

II. „Učiteljski svet“ je edin upravičen, nastopati v javnosti v imenu celokupnega koroškega učiteljstva in zastopati njegove interese napram vsem činiteljem javnega življenja v državi.

III. Pokrajinske in državne stanovske organizacije, ki jim pripada koroško učiteljstvo, so dolžne pri vseh zadevah, ki se posebej tičejo koroškega učiteljstva in šolstva, uvaževati sklepe „Učiteljskega sveta“.

IV. Ukrepov, ki se izvrše preko njega, ako posegajo v posebne interese koroškega učiteljstva, ne priznava.

V. „Učiteljski svet“ smatra kot patrijotično dolžnost vsega koroškega učiteljstva, da isto vztraja v letošnjih počitnicah na svojih mestih ter posveti vse svoje sile narodno - propagandnemu delu.

VI. Stoji neomajno na stališču edinstvenega dela vseh narodnih činiteljev na Koroškem. Zato odklanja v teh odločilnih časih vsako strankarsko politiko.

VII. Ponovno je koroško učiteljstvo na svojih zborovanjih zahtevalo svojega poročevalca pri višjem šolskem svetu. Od te svoje zahteve ne odnehamo.

VIII. Poverjeništvo za uk in bogočastje namerava baje otvoriti I. letnik učiteljišča v Velikovcu. Učiteljstvo protestira proti ustanovitvi takega zavoda na Koroškem, ker tu danes niso nikjer dani pogoji za učiteljsko izobraževališče.*

Učiteljski svet:

Predsednik: P. Močnik.

\+ **Učiteljsko društvo za ormoški okraj** je svoje poletno zborovanje opravilo 7. avgusta t. l. pri Jeruzalemu v sredini ormoških in ljutomerskih vinskih goric. Čeprav na periferiji okraja, je bila udeležba dobra, do 65 % članov. Posetilo nas je deset tovarišev in tovarišic iz ljutomerskega okraja s svojim nadzornikom, tovarišem Janezom Koropcem. Čast jim!

Naš okrajni šolski nadzornik, tovariš Pavel Flere, je za svojo razpravo „o zakonskem načrtu za narodne šole“ žel splošno pohvalo. — Na podlagi gesla, „Glej na rozgah grozdje sladko, kima in vabi tako ljubo“, je razpravljal tovariš A. Kosi o vinski trti; o pomenu vina kot krepčilo in zdravilo. Dotaknil se je zgodovine vinske trte, recitiral slavospeve raznih pesnikov, ki so proslavljali vinsko trto; preciziral naše stališče v abstinenčnem vprašanju, da je pač naša sveta dolžnost delati v šoli in izven nje proti pijančevanju, ki je največje zlo na našem narodnem telesu. Kraju in času primerno podavanje, prepleteno z dokaj šaljivimi opazkami in citati je zelo ugajalo.

Društvo se je izreklo za jesenski začetek šolskega leta, in za vpeljavo Widrovega berila. Sprejet je bil tudi predlog, da se naj učiteljice ženskih ročnih del sprejmejo kot redni udje v učiteljsko društvo; po dosedanjih pravilih so iste le izredne članice. Delegatom za Zavezino delegacijsko zborovanje je izvoljen k društvenemu predsedniku tov. Jos. Rajšpu še tov. Anton Porekar, namestnika pa sta tov. Šijanec in tov. Rosina.

* V kolikor smo se naknadno informirali, se namerava za letos otvoriti v Velikovcu le pripravljalni tečaj, da se pripravi materijal za bodoče učiteljišče. Op. uredn.

Po slovanskem svetu.

Iz čehoslovaške republike.

o **Odprava samostanskih šol v Čehoslovaški republiki.** Vlada je odredila, da so redovi morali prodati ali pa v najem dati ostavljene samostane benediktink, sestra Sacre Coeur, uršulink v Pragi. Vlada namerava zapreti in odpraviti tudi druge redovne zavode. V benediktinskem samostanu Emavs hoče otvoriti konservatorij, v redemptoriskem samostanu hoče nastaniti rdeči križ, drugod pa razne urade. Vsem zasebnim srednjim šolam je odvzeta pravica javnosti. Za novo šolsko leto se morajo nanovo potezati za dovoljenje.

c. **Dva učitelja za tri učence.** Nemška šola v Přibramu je unikum svoje vrste. Voditelj šole je zagrizen Nemec, družčino mu dela industrijalna učiteljica, ki je obenem tudi literarna učiteljica na češki šoli. Šola ima tri učence, dva dečka in deklico. Za te tri otroke plačuje češka republika voditelja in učiteljico, Nemci pa pripovedujejo, pod kakšnim pritiskom morajo živeti. Bog jih naj razume!

c. **Češka mladež ima svoj list »Mlady Republikan«.** Posamezna številka stane 22 vin., izhaja enkrat na teden, založnik je Topočeva knjigarna v Pragi. List prinaša posamezne ilustracije, dnevne novice v otrokom primerni obliki in članke podučne in zabavne vsebine. »Mlady Republikan« hoče izpodriniti grob in surov vpliv dnevnih političnih listov, ki zastrupljajo mlade duše prav tako kakor pri nas.

c. **Minister Haberman o nadzorstvu šol.** V Prostijovu je dejal minister učiteljem: Bratje! Nihče se ne sme vtikati v vaše politično ali zasebno prepričanje. Kadar vidite, da prihaja k vam šolski svetovalec z blagim namenom, tedaj mora vaše srce veselja zaigrati, a ne strahu trepetati, da bode pregledoval in nadzíral, da li je podoba cesarjeva zaprašena ali ne. Duh je, kar odločuje v šoli, mora pa to biti duh napredka, svobode in šolske smotrenosti! Danes ne delate več za tujce! Šola je končno naša, popolnoma naša! V njej delujte v naprednem, svobodnem in praktičnem duhu. Nočemo biti militaristi, toda mi hočemo, da smo narod velike kulture. Kakršen duh naše šole, takšen bo duh ljubljene republike!

c. **Prof. Klement David** glavni učitelj na ženskem učiteljišču v Brnu praznuje letos svojo šestdesetletnico rojstva. Imenovani je eden najboljših čeških pedagogov. Spisal je mnogo knjig didaktične vsebine. Pouk zemljepisja je postavil na popolnoma moderno podlago, njegove knjige kot »O Moravč«, »Vyklady z astronomickeho zemepisa«, »Jak vynčovati zemepis«, in »Prvni vynčovani dějepisu (zgodovine)« so doživele že mnogo izdaj. Častitljivemu jubilantu tudi naše iskrene čestitke!

Iz Jugoslavije.

— **Obletnica grozečega učiteljskega štrajka.** Dne 5. septembra t. l. bo poteklo leto, kar je vse bivše kranjsko učiteljstvo na shodu v »Mestnem domu« sklenilo štrajkati, ako se mu ne izboljšajo plače do 15. septembra. Uspeh ni izostal! Kalteneger je takrat ogorčenja kar divjal, Atems je godrnjal — gospodje pri deželnem odboru so se stresali in na policiji so pisali ovadbe državnemu pravdništvu proti učitelju Germeku in Namoršu i. dr. ki so bili osumljeni pregreška po § 305 kaz. zak. Deželni šolski svet (c. kr.!) je poslal učitelju Germeku tak-le pozdrav:

Am 5. September l. J. wollte die krainische Lehrerschaft in »Mestni dom« in Laibach trotz des ergangenen Verbotes die beabsichtigte Demonstrationsversammlung abhalten, und hatte in einer Anzahl von ca. 500 Personen lange vor 2 Uhr nachmittags den Saal besetzt.

Trotzdem einer der Einberufer, Lehrer Režek, vom behördlichen Versammlungsverbot Mitteilung machte, verlangten die Anwesenden noch stürmisch die Abhaltung der Versammlung.

Während der Bemühugen einiger älterer Lehrer, dann mehrerer Abgeordneter und des behördlichen Vertreters, brachten Sie einen Antrag vor, dass falls die Vorderungen der Lehrerschaft bis 15. September nicht erfüllt seien, an diesem Tage in den Streik zu treten sei. Dieser Antrag fand stürmische Zustimmung.

Über Erlass des k. k. Landesschulrates vom 11. 9. 1918 Z. 6575 werden Sie aufgeforert, Ihr diesfälliges Vorgehen binnen 8 Tagen gehörig zu rechtfertigen.

Hiebei haben Sie sich genau an die Sache zu halten, von ihr nicht abzuschweifen und alles Überflüssige zu vermeiden.«

C. kr. deželni šolski svet je zaman čakal v 8 dneh opravičila, je prej šel rakom žvižgat slavni vitez Kalteneger! Pri držav. pravdništvu je tekla stvar naprej in še le 2. januarja 1919 je okrajno sodišče SHS poročalo tovarišu Germeku, da je preiskava po § 90 k. pr. r. — vstavljena.

Koncem meseca julija t. l. pa je še okrajni šolski svet v Kamniku celo zadevo v koš vrgel. Tako je glorija klavrnih nemških vitezov in grofov in bivših deželnih odbornikov ranjce Avstrije končal. Obletnica napovedanega štrajka je skoro tu, ni pa nikjer več onih, ki so prisilili učiteljstvo k temu skrajnemu koraku. Kakor premine še trši bukov štor, tako so skoraj hipoma preminuli vsi tisti, ki so desetletja vihteli bič po učiteljstvu in v svoji domišljavosti in hudobnosti uničevali posamezne eksistence. In tako se bode slehernemu zgodilo, ki bo v svoji naduno-

sti postopal tako tiransko, kakor so znali vsi oni, ki jih danes več ni. Skupna orgazacija in moč nam je pa porok, da ne bode treba več takih obletnic. G. A.

— **Ker kompetira na meščanspe šole več učnih oseb, ki nimajo izpita iz slovenskega jezika,** se nam zdi umestno, da izpregovorite tudi v tem oziru primerno besedo. Posebno, da ne bo pozneje očitkov, ko bo že prepozno. Ponajveč so to »frajlice«, ki jim je bil slovenski jezik premalo »nobel«, da bi se ga učile. V javnosti so občevale po večini le v nemških družbah in se zelo često sramovale slovenske družbe in slovenkega jezika. Sedaj se sklicujejo na to, da je njih oče Slovenec, mati Slovenka itd., itd. —da pa ni bilo prilike, ali iz teh in drugih vzrokov niso napravile izpita iz slovenskega jezika, kar se tudi ni zahtevalo od njih, ker so bile nastavljene na nemških šolah. Članice so bile nemških društev, čeprav se je nahajalo v kraju njihovega službovanja tudi slovensko učiteljsko društvo. V prvi vrsti je dolžnost naših stanovskih zastopnikov v šolskih zastopih, da so neizprosni pri tem vprašanju; najmanj pa, da bi te kompetentke imele celo prednost ali bi prišle v poštev pred kompetentkami, ki so tudi v prejšnjih časih spoštovale in upostevale naš jezik ter imajo izpit iz slovenskega jezika. Sedaj naj bi bili dobri tudi Slovenci, ko so jim Nemci odrekli, prej pa niso imele toliko narodne zavesti, da bi vsaj iz spoštovanja do materinega jezika napravile izpit iz slovenščine — nasprotno, v srcu in v javnosti so se sramovale našega jezika. Največje zlo je to, da imajo te osebe tudi razne protektorje, stare avstrijske »dvorne svetnike«, ki najdejo še vedno vrata odprta, da širijo avstrijski korumpirani sitem po naših uradih. S pomočjo teh protektorjev se ugnezduje stari protekcijonizem, ki je prava narodna kuga za sedanjo dobo. V tem oziru obzirnost ni na mestu. Kadar bi imela izpit iz slovenščine tedaj naj prosi! Naše zastopnike v šolskih zastopih pa opozarjamo na razpis višjega šolskega sveta z dne 2. marca 1919, štev. 2978, ki se glasi: Višji šolski svet odreja, da mora imeti vsaka učiteljska oseba, ki je nastavljena na javni ali zasebni ljudski ali meščanski šoli v območju deželne vlade za Slovenijo, usposobljenostni izpit iz s l o v e n s k e g a učnega jezika. O tej odredbi naj se obveste vsa podrejena šolska vodstva javnih in zasebnih ljudskih in ravnateljstva meščanskih šol. Obenem se dovoljuje učiteljstvu v svrho pridobitve tega usposobljenja rok do maja 1920.

— **Govorica, da so službe rezervirane za begunce** iz Trsta, Gorice itd. je prišla slednjič v javno debato. Prav tako! Neosnovane govorice, ki so donašale v tem oziru precej vznemirjenja v naše stanovske vrste, so bile krivične in so temeljile na popolnoma neresnični podlagi. V današnjem članku »Proč s provincializmom — ne delajte krivice!, prinašamo odgovor tovariša begunca, ki upravičeno obsoja to gonjo zadnjih dni. Odrekati pravico kompetence tovarišem beguncem je odločno krivično! Gojiti v tem oziru ljubosumnost, kaže pa male ljudi. Stanovski list je odprt vsem in ima svobodo besede v njem vsak organiziran tovariš in tovarišica, dokler zagovarja svoje nazore, ki so v skladu s temelji naših načelnih interesov in dokler ne dela krivice; zato je bila pravilnejša javna beseda, ki je bila izrečena na račun tov. beguncev, kakor pa tajno zabavljanje proti oddaji služb v tem smislu, na račun tov. beguncev, posebno, ker je izzvala javen odgovor. Pravilneje v stanovskem listu, v domačem krogu, kakor da bi prali svoje perilo drugje. S provincijalističnim separatizmom bo pa potreba pometati po ozemlju vseh bivših kronovin, če hočemo ustvariti res enotno in skupno Slovenijo!

— **Že zopet obzirnost, kjer ni na mestu.** Iz Kočevja: Bliža se pričetek šolskega leta in zadnji čas je, pričeti z urejevanjem šolskih razmer. Pri nas imamo na gimnaziji ravnatelja, ki je bil do preobrata hud nemškutar. Mož je bil član nemškega profesorskega društva, podpiral baje pridno Südmarko in Schulverein. Kazal se je Nemca v taki meri, da do preobrata sploh nismo vedeli, če zna tudi slovensko. Takšen profesor naj sedaj vzgaja našo mladino, ki je šele osem mesecev Slovenec in tudi to le zaradi tega, ker mu za enkrat bolje kaže. Sploh smo radovedni, kdo ga je na to mesto postavil, ker on kot duhovnik vendar ni sposoben za gimnazijskega ravnatelja, medtem ko je na kočevski gimnaziji par drugih profesorjev, ki so bolj zmožni in poleg tega zanesljivi Slovenci. Vsi njegovi nemški tovariši so že odslovljeni iz službe, torej zadnji čas je, da se tudi W. pošlje kamor spada. Vendar ne bomo najhujšega in Slovencem nevarnega nemškutarja gledali na ravnateljskem mestu. Mi imamo sicer veliko potrpljenja, mislimo pa, da danes vendar lahko zahtevamo slovenske učitelje, kar gotovo tudi državi ne bo v kvar. Upamo torej, da Deželna vlada malo več pozornosti obrne na Kočevje.

— **Zapostavljanje starejših učiteljev.** (Dopis.) Hudo se je godilo pod prejšnjo nemško vlado onim učiteljem, ki so neustrašeno delovali za svoj teptani slovenski narod. Preganjali so jih, kjer in kakor so jih le mogli, jih blatili po svojih časopisih, in če se je kdo izmed prizadetih narodnih mučenikov predrznil prositi za kako boljše mesto, je še mogoče prišel v terno, ali mesta ni dobil, temveč ga je dobil kak prijatelj in protežiranec Nemcev in nemčurjev, ki so sedeli v krajnih in okrajnih šolskih svetih. Če pa mislite, da je za te preganjance sedaj v Jugoslaviji bolje, oziroma, da so sedaj dobili kako boljše mesto, se jako motite! Se celo na slabsem so kot prej! Med tem, ko so mlajši zasedli boljša mesta, tudi voditeljska po mestih, ko še sede stari nemčurji (eden celo na prej »Sulferajnski«, šoli sedaj slovenski šoli) trdno na svojih mestih, čaka še več starejših, ves čas narodnih učiteljev, pravice in zadoščenja, od sedanje narodne vlade. Povejte mi, kako more tak zapostavljen učitelj še imeti veselje do dela v soli, se manj pa za narodno delo izven šole! S takim ravnanjem si vlada le škoduje, ker izgubi z zapostavljanjem starejših narodnih učiteljev mnogo, prej marljivih in vestnih, vzgojiteljev šolske mladine in naroda sploh.

— **Dokaz, da so krajni šolski sveti v škodo šolstvu in — nepotrebni.** V bližnji okolici Ljubljane je krajni šolski svet, ki je pravi unikum. Njega člani so po večini analfabeti in torej prav po njegovi metodi vneti za šolo in nje napredek. Voditelj šole mora vedno te možakarje na njihovo dolžnost napram šoli opominjati. Tako se letos do sedaj niso zganili, da bi izvrsili nujno potrebna popravila. Greznična jama je v stanju, ki ne odgovarja higijenicnim predpisom. Voditelj je opozarjal predsednika na ta nedostatek že pred 2 letoma; toda vse zaman — modri predsednik se ni zato zmenil. Nato je voditelj sam zidarja dobil, da bi to prepotrebno delo izvršil, a predsednik je prepovedal, da se ne sme to popravilo izvršiti. Rekel je, da nima denarja zato, iz svojega žepa pa ne bo zakladal. Seveda se možu ne zdi vredno, da bi terjal občino, katere morajo prispevati za šolske potrebščine. Vsa županstva šolskega okolišča so še dolžna letošnje prispevke. Solske table že 5 let niso bile prepleskane in so v takem stanju, da se jih ne more več rabiti.

Treba je bilo po okrajnem šolskem svetu te može trdo prijeti, da so se zganili in da bodo ta dela izvršili.

Najlepše pa se godi pri reševanju šolskih zamud. Voditelj je oddajal v pretečenem šolskem letu zaznamke šolskih zamud krajnemu šolskemu svetu. Ta pa je nekaj mesecev še take zamude, katerih vzrok je bil »t r d o v r a t e n u p o r«, opravičil; seveda potem okrajni šol. svet ni takih zanikrnih starišev kaznoval. Zadnje mesece pa krajni šolski svet ni kar nič rešil šolskih zamud; temveč je kar ignoriral točke od 16 do 19 zaznamka ter se je moral isti nerešen poslati okrajnemu šolskemu svetu. Zanikrni stariši so takoj spoznali, da se jih ne kaznuje več. Posledica tega — šolski obisk pod ničlo! Tako torej skrbi krajni šolski svet za dober šolski obisk. Kazni pa zaraditega noče predlagati, ker se boji zamere pri ljudeh. Seveda se pa ljudem pravi, da je učiteljstvo krivo, da so stariši kaznovani in tako spravlja vzgojitelje ob ugled in v sovraštvo pri stariših. Lahko si torej mislite, kako stališče ima tukajšnje učiteljstvo. V tem kraju so bili ljudje že itak vedno nasprotniki šole, kar je razvidno iz raznih zapisnikov, ki se nahajajo v šolskem arhivu.

Pri zadnji seji je tudi krajni šolski svet sklenil, da se ne bo kurila šolska pisarna in da naj učiteljstvo vrši svoja pisarniška dela v zaduhlih šolskih sobah in še mnogo drugih takih stvari.

Iz povedanega je razvidno, kako ta šolska oblast skrbi za prospeh in kako lajša učiteljtvu njegovo težavno stališče. Iz tega se spozna, da je krajni šolski svet popolnoma dela nezmožen in vreden uradne smrti.

— **Okrajna učiteljska društva — na delo!** Stavba je končana, na vrhu je zasajena smrečica in na njej se vije naša trobojnica. Sad našega desetindesetletnega truda dozoreva. Hitimo vsi, delajmo in prispevajmo vsak po svoji moči, da naša Jugoslovanska Učiteljska Unija razmahne svoje čudodelje po vsej našej lepi očetnjavi. Pred vsem na delo v naših okrajnih učiteljskih društvih! Vse politične stranke imajo v svojih programih šolo, naše delo; vsi gledajo na nas, v nas stavijo upanje, da pomoremo v dobrobit cele Jugoslavije. Zato mora biti naše delo v šoli in izven nje v polni pari, da bode plula ladija našega stremljenja neovirano naprej in naprej proti svojemu smotru. Za vse naše delo pa naj bode gonilna sila v naših okrajnih učiteljskih društvih, kjer naj se z vsemi močmi dela za napredek šole, za iobrazbo ljudstva in naše stanovske koristi. Vsako okrajno društvo m o r a prirejati redna zborovanja in ne zadostuje sklicavati enkrat ali dvakrat v letu občnega zbora z dnevnim redom: volitve in slučajnosti. Zborovanja se morajo vršiti vsaj vsaka dva meseca in na vsakem zborovanju mora priti na dnevni red kratko predavanje aktualne vsebine. Seveda ima za vse to skrbeti odbor, ki naj poišče potrebnih predavateljev, ki so lahko iz drugih društev in tudi neučitelji. Kako potrebno bi bilo skrbeti za prava zborovanja letošnjega šol. leta, s predavanji, kako in koliko poučujmo zgodovino. Res je, da se dobe za to primerne knjige, toda istina je tudi, da spreten predavatelj v dveh urah več in boljše pove, kakor debela knjiga iste vsebine. Na zborovanju upeljimo tudi razgovor o delovanju učiteljstva izven šole. Stavimo nasvete, kje bi naj se osnovala javna knjižnica, kje bi bil mogoč pevski zbor, dramatično delo, telovadba itd. Razgovor o tem se bode zdel marsikomu odvec, češ, kdo mi bode predpisaval, kaj naj ustanovim v svojem kraju. Pa ni tako! Do sedaj je bilo delo izven šole zares težko, ker smo imeli vezane roke in prazne žepe. V obeh teh ozirih se je spremenilo na boljše, in zato se da delati sedaj skoro v vsakem kraju. Pričakovati pa je, kakor kažejo mnoga znamenja, da se bo to izvenšolsko delo z a h t e v a l o od nas. To nam in našemu stanu ne bode v škodo! Tedaj razgovor o tem na zborovanjih, da se ukrešejo iskre naprej! Okrajne učiteljske knjižnice in njih delovanje naj pride tudi v pretres. Ker dobimo v kratkem mnogo mladega naraščaja, bi bile morda na mestu zopet hospitacije. Gojenje petja smo popolnoma zanemarili med seboj. Določi naj se pevovodja in ta naj pri vsakem zborovanju pove, za katere pesmi naj se pripravijo pevke in pevci za prihodnje zborovanje. Dolžnost teh pa je, doma naučiti se pesmi. Kjer je več glasbenikov v okraju, naj se združijo in na zborovanjih kaj zaigrajo. Na Češkem so ljudskošolski učiteji nositelji slave češke pesmi — in mi? Okrajna društva imajo tudi dolžnost umrlim članom postavljati spomenike na grobih. To smo že tudi v svoji strankarski razcepljenosti marsikje opustili, ne v posebno čast nam samim! Zborovanja naj se vrše izključno le v šolskih poslopjih — gostilne so izključene! G. A.

— **Za ženske višje šolske nadzornice in o preureditvi obravnave šolskih zamud.** (Dopis.) Pri zborovanjih se je že sklepalo in sklenilo mnogo dobrega v procvit šolstva. Priporočamo merodajnim krogom še to-le v premislek:

1. Dosedanji § 70. dok. šol. i. u., po katerem se pošilja šolske zamude po enkrat na mesec okr. šol. svetu — boleha na — u č i n k u.

Vzemimo primer! A. ne pošilja svojega otroka v prvi polovici oktobra v šolo. Sredi meseca se obravnava šol. zamude pri krajnem šol. svetu, zaznamek zamud se pošlje okr. šol svetu do 8. novembra. Ta jih reši v 2. polovici novembra.

Recimo, da ima plačati A, ker ima njegov otrok že v septembru nekaj neopravičenih zamud — x kron globe. Kazenski nalog mu izroči okrajni sluga (govorimo za šole po deželi!) koncem novembra ali začetkom decembra. Čujte! D e c e m b r a se kaznuje očeta, ki ni pošiljal otroka v šolo začetkom o k t o b r a! — Saj vendar ni namen kazni, da p l a č u j e oče, temveč, d a b i p o š i l j a l o t r o k a v š o l o! In to se gotovo ne doseže s kaznijo po dveh mesecih!

Dalje! Ker ne čuti zanikrni oče zaradi zamud v 1. polovici meseca nič posledic, zadržuje otroka še v drugi polovici doma. Začetkom novembra je zopet posvarjen, predlaga se morda kazen, in zdaj še le roma zaznamek obeh polovic oktobra na okrajni šolski svet. Ker ne čuti naš ljubi oče še vedno nikakih posledic, zadržuje otroka še novembra doma. Koncem tega ali začetkom decembra mu šele pove listek z napisom: 2, 4, 10 kron, da mora pošiljati otroka redno v šolo.

Kaj stori naš skrbni oče? Gre in vloži ugovor ali prošnjo za odpust kazni. Tako se zgodi, da ima včasih po dva, da tri kazenske listke v roki, plačal pa še vedno ni nič. Otrok pa lepo ostaja doma! Pogosto se zgodi, da pride mož s takim listkom na okr. šol. svet in vprašuje tam prav nevedno, čemu so mu ga poslali. Ko se mu razodene, da ima plačati kazen, ker ni pošiljal otroka v šolo, tedaj se začudi, kako to, saj vendar otrok tako redno obiskuje šolo. Učitelj ga sovraži, ker je liberalec (klerikalec) itd. — Odide! Doma pa hajdi nad učitelja (ico), češ kaj ga mori s kaznimi i podobno.

Kako odpomoči temu zlu? — S p o l - m e s e č n i m o b r a v n a v a n j e m š o l. z a m u d, n e s a m o p r i k r a j n e m, a m p a k t u d i p r i o k r a j n e m š o l. s v e t u i n t a k o j š n o r e š i t v i j o i s t i h!

Do sedaj se je čul izgovor, češ da ni dovolj uradnega osobja. V bližni okr. šol. sveta je gotovo nekaj učiteljskih oseb, ki bi radevolje pomagale, samo pozvati jih je treba. Tu se gre za dosego rednega šolskega obiska, od katerega so odvisni vspeni šol in je s tem v zvezi ugled učiteljstva!

Ako se pa hoče učiteljstvo za trud honorirati, se pa tudi lahko v to porabijo globe, saj ce bodo očetje modri, jim ne bo potreba plačevati kazni, okrajnemu šol. svetu ne ukvarjati se z zamudami in honorarji odpadejo z delom!

2. Ker se vedno povdarja na vseh koncih in krajih jednakopravnost učiteljstva (moškega in ženskega!), kar se je pri plačah že uveljavilo, ali ne bi bilo morda prav, da bi tudi tovarišice učiteljice dosegle nadzornisko mesto?* Vsaj eno mesto višjih nadzornic?

Smelo trdimo, da bi bilo to prav:

1. Ker imamo mnogo izvrstnih, visoko naobraženih koleginj.

2. Nadzorovati je ženska ročna dela, v ponavlj. šolah tudi gospodinjski pouk. Ali bi ne bila tu na mestu visja šolska šolska nadzornica, ki ne bi samo nadzorovala, ampak tudi dejansko pospeševala omenjeni pouk.

3. Nadzornik je prisiljen v vseh slučajih s tov. koleginami občevati v »rokavicah«. Lažje stališče bo imela nadzornica.

4. So tudi bolezenske i. dr. razmere, ki jih moški težko, a bi jih ženska veliko lažje reševala!

Ti pa tovarištvo, sklepaj in skleni!

— **»Sedma točka erfurtskega programa.«** V zadnji številki nam je tiskarski skrat ponagajal z nekaj stvarnimi napakami. Glasiti se ima: »Z idejami razrednega boja, ki je zahteval tudi demokratizacijo in preuredbo druzabnega reda, je pa vstala (ne — ostala) tudi ideja socializacije šolstva.« — »Neposvetno (ne — neposredno šolstvo je gojilo razredne predpravice.« — »Zato je bila izvedba socializacije šolstva po njih vedno le delna in se je ustavila (ne — ustanovila) pri prehodu k srednjemu in višjemu šolstvu.« — »Ne veže nas torej samo stanovski interes na te šolske zahteve svetovnega proletarijata, ker smo kot stan, ki ima opraviti s šolo neposredno prizadeti pri tem stremljenju, temveč nas veže na to naš osebni in družinski interes tudi, naša razredna klasifikacija (ne — klasiskacija) v človeški družbi, v katero spada po svojem značaju in življenskih okoliščinah naš stan.« — Zahteve socializacije vsega šolstva so torej tudi naše vitalne zahteve, pri katerih smo v veliki meri sami (ne — samci) osebno močno interesirani.«

— **Fran Potokar †.** Ni dosti ljudi na vsem svetu, ki bi bili pretrpeli toliko zla zaradi svoje značajnosti, kakor ga je moral pretrpeti pokojni Potokar. Od začetka do konca bednega učiteljevanja mu niso dali miru niti šolski oblastniki, niti takozvani božji namestniki. Tudi do njegove mnogobrojne rodovine niso imeli usmiljenja. Njega in njegovo vzorno ženo in njegove nedolžne otroke so premetali iz kraja v kraj kakor igračo. Brez srca, brez duše so ga ubijali, so uničevali njegovo rodovinsko srečo. Udarec za udarcem je padal po njem, dokler ni popolnoma obnemogel, izmozgan in izčrpan omahnil in v večni pokoj zatisnil do smrti utrujenih oči. Začelo se je v Št. Lovrencu, od tam so ga vrgli v kočevske hribe. S silo se je potem dokopal v Dragatuš v Beli Krajini, kamor je dospel že ves bolan. Kaj se je tam zgodilo ob nadzorovanju dr. Opeke, je še vsem v neizbrisnem spominu. Potokarja je potrlo do obupnosti. Kal smrti se je razvila z uničujočo silo. Prosil je rešitve zaradi rodovine. Dobil je mesto v Smledniku, a prišel je v stanovanje, ki je še za psa preslabo, nikar za bolnega človeka. Vrhutega je protestiral proti namestitvi krajni šolski svet in dekan Koblar v Kranju. »Pomagajte! Smrt se bliža!« je klical ubogi Potokar. Pasjega hleva, imenovanega nadučiteljevo stanovanje, niso hoteli popraviti. Potokar je ubežal v ljubljansko bolnico — zadnji poizkus rešitve. Bilo je prepozno. Njegovim krvnikom je

---

* Naša organizacija je to že storila pri predlogih šolskih nadzornikov, ki naj bi se jih upoštevalo. Op. Uredn.

namera uspela — Potokarja so ubili. Konec je trpljenju! A nič tega bi ne bilo, ko bi se Potokar prodal. Treba bi bilo samo dveh besed: »Vaš sem!« — pa bi ga na rokah nosili, kakor so toliko drugih. Potokar pa tega ni mogel storiti, ker je bil sovražnik hinavščine in neznačajnosti ter je rajši s ceno življenja plačal svoje prepričanje, nego da bi svoj značaj zatajil ter zapravil spoštovanje tovarišev sotrpinov. Na njegov grob lahko zapišejo besede: Moral je umreti, ker je živel resnici in pravici! — Njegov grob kliče po osveti vsem, ki so ustvarili divje predvojne razmere in ki jih izkušajo ohraniti še v sedanjih časih. A vzlic vsemu je Potokar zvesto služil šoli in narodu do zadnjega, čeprav mu je tisoč ovir stalo na poti, v katerokoli smer je hotel razviti svojo tvorno silo. Do zadnjega diha je ostal zvest svoji organizaciji. Plemenita njegova duša je trdno verovala v osvobojenje vseh krivično preganjanih iz spon nasilja in brezsrčnosti. Svobodna domovina,ki je zanjo delal vse žive dni, mu je mogla dati samo grob. In njegov zgled nam veleva, da ostanemo — njemu enako — zvesti in značajni do smrti! — Počivaj v miru božjem, ki ti ga življenje ni dalo! —

— **Vzpored za desetletnico l. 1907 08.** Vse cenjene tovariše in tovarišice še enkrat vljudno vabim, da se gotovo udeleže proslave naše desetletnice 6. in 7. sept. t. l. v Ljubljani. Ob pol 12. 6. sept. sestanek in kosilo na vrtu restavracije Novi svet. Od 3.—6. ogledovanje Učiteljske tiskarne, tvornice za zvezke in Jugoslovanske tiskarne. Ob pol 8. zabavni večer v mali dvorani Narodnega doma. Sodelujejo: 1. Kvartet dr. Kozina, Drmelj, Završan in Kragelj, ki nam zapoje 12 biserov iz naše pevske umetne in narodne literature. 2. Tov. Miha Rožanc zaigra na gosli s spremljevanjem klavirja par koncertnih točk. 3. Tov. gdč. Spetzlerjeva nas razveseli s 4 točkami na klavirju; g. Spetzlerjeva je priznana pianistka. 4. Tov. Mirko Trost nam zapoje par basovskih solospevov s spremljevanjem klavirja. 5. Tov. Branko Zemljič, deklamator prve vrste, nas popelje na literarno polje. 6. Da bo pestrejši vzpored, zapojem tudi jaz dve ali tri pesmice iz slovenske in češke titerature.

Zabavnega večera se udeleže na moje povabilo tudi delegati Zaveze. V svoji sredi bomo imeli čast pozdraviti zastopnike bratov Srbov. Torej je naša dolžnost, da pridemo vsi do zadnjega prav tako, kakor upam, da pozdravimo v svoji sredi tudi zakonske družice tovarišev.

V nedeljo zjutraj izlet na Bled in Bohinj. Vlak odpelje iz Ljubljane glavni kolodvor točno ob 4. uri 55 min. zjutraj. V Boh. Bistrici je ob 8. uri 29 min. Pri Savici bomo nekako ob 12. uri, na Bledu ob 4. uri. Odpeljemo se zopet ob 6. uri 36 min. zv. in smo v Lj. ob 10. uri 46 min. Vlak stane sem in tja s 25 % znižanjem za osebo 30 K, če pa dobimo 50 % znižanje pa samo 20 K. Izleta se udeleže tudi bratje Srbi, vabim pa tudi vse druge tovariše, ki še niso videli teh krajev, da se nam pridružijo. Radi voza od Boh. Bistrice do jezera bom pravočasno poskrbel.

Na veselo svidenje!

Albin Lajovic.

— **Osebna vest.** Regent Aleksander je imenoval dr. Franca Skaberneta, upravno-gospodarskega poročevalca na višjem šolskem svetu v Ljubljani, za vladnega svetnika.

Prošnja! Tovariše in tovarišice prav prav vljudno prosim da podpisanemu šolskemu vodstvu potom svojega šolskega vodstva naznanijo, ali je bilo najdena v tamkajšnjem šol. okolišču kaka okamenela velika školjka, bodisi v naravi prosto ležeča ali v kakšnem kamnolomu zraščena. Znabiti pa med gramozom ail pa med peskom pomešano itd. Podpisano šolsko vodstvo je dobilo potom šol. otrok školjke v razni velikosti in teži.

Po $^3/_4$ kg, 1 kg, $^5/_4$ kg itd.; v Kaspiškem jezeru se nahajajo še sedaj žive, izraščene školjke razne teže — 1 kg do 2 q težke. Geologičnim potom bo podpisani svoječasno objavil, koliko površja jugoslovanskega zemljišča je pokrivalo nekdaj Kaspiško jezero in sicer pred zemeljsko erupcijo. Norikus hoče geologično tudi pojasniti nekdanjo velikost treh jezer na Spod. Štajerskem in sicer za nameček, ako se mu zgoraj navedeno prvo vprašanje posreči. Josip Dobnik š. v.

— **Pevski zbor »Gl. Matice« v Ljubljani** si je tekom svojega obstoja na glasbeno-kulturnem polju v Slovencih zbog požrtvovalnosti pevk in pevcev njih vzorne discipline in izborne šole stekel toliko zaslug, da se spričo te njegove zavesti ni čutiti, če je vztrajal tako v lepih in triumafalnih, kot v težkih letih svetovne vojske neomajen v delu za najmogočnejšo vejo naše narodne kulture — za slovensko pesem.

Pevci in pevke! V težkih in mračnih dneh, v dneh tlačenja je bila naša pevska sila tem odpornejša, ker smo čutili v sebi zavest, da pomagamo izdatno raz: bijati okove suženstva našega naroda, in delali smo, da je zasijala svoboda.

Pa v to zoro svobode ne smemo strmeti poslej brezdelni. Zgrajen je svoboden dan, a nas vseh velika naloga je sedaj, da opravimo ta dan tako sijajno, tako popolno, da bo odgovarjal našim nekdanjim sanjam o svobodni domovini. Ne rok navzkriž in uživanju svobode, na delo, saj v delu je prava svoboda!

Še le prvi del misije pevskega zbora »Gl. Matice« je končan. Caka pa nas sedaj še ogromnejše delo. Razširiti moramo delo, kakor smo razširili naš prvi kulturni glasbeni zavod v konservatorij. Če smo doslej delali, da pokažemo tujemu svetu moč naše pesmi, moč pesmi zatiranega, pozabljenega naroda, ki mu niso priznali nadarjenosti, življenske energije in kulturnega napredka, če smo doslej peli, da prepričamo nasprotnike o tem, da smo vredni uvaževanja in svobode, če smo doslej s pesmijo nekako prosili bedni in ponižani v verigah, bomo peli poslej slavo našemu osvobojenju, slavo naši svobodni državi, peli bomo pesem zahvalnico, pesem ujedinjenja in bratstva, pesem medsebojnega bratskega spoznavanja, orali vsega jugoslovanskega naroda srčno polje in sejali vanje blagost in plemenitost.

Treba bo razširiti naše glasbeno obzorje in izvajati splošne jugoslovanske in slovanske glasbene umotvore, ki bomo z njimi pohiteli po vsem ujedinjenem jugu kot proroki, buditelji narodnega ponosa, kot glasniki naše sreče, ki smo jo pogrešali toliko stoletij.

Ne moremo pa se pokazati tako, kakor zasluži naša pesem in kakor jo lahko pokažemo, če ne bo vsak zmožen pevec dal silo svojega grla in čustva na razpolago naši pesmi.

Kje so pevci in pevke iz toliko slavljenih dunajskih koncertov, kje oni iz iz opatijskih, sušaških, zagrebških, tržaških itd.? Poslej ni izgovora!

Ponos Slovencev nas sili, da pokažemo bratom na jugu kaj zmoremo Slovenci, kakšna je naša sveta pesem, izraz naših najsmelejših sanj.

Zato pa vsi, ki čutite narodno, ki čutite ponos slovenskega pevca v svojih prsih in ki ste sposobni umevati veličino našega poklica v kulturnem delu Jugoslavije, oglasite se: stari in novi dobri pevci in pevke, da ponesemo v prihodnjem letu s pesmijo svojega rodu bratom, ki so nas osvobodili pozdrav in zahvalo.

Nekdanjim pevkam in pevcem, ki naj bi zopet postali aktivni pa kličemo:

Prekrasne nosite s seboj spomine,
med nje še eden glas naj zazveni:
»Naprej za čast rodu in domovine,
»Naprej, navzgor — umetnost naj živi!«

Odbor.

— **Pričetek šolskega leta v Velikovcu:** Na vseh šolah v Velikovcu se začne, kakor se je zdaj končno določilo, pouk dne 1. oktobra t. l. Otvoril se bo prvi razred gimnazije, morda tudi drugi razred, ako bo vlada to dovolila. Za vstop se bo pripustilo tudi dvajset odstotkov deklic-dijakinj. Zahteva se dopolnjeno deseto starostno leto. Tudi se bo letos otvoril prvi letnik učiteljišča* za oba spola, zahteva se dopolnjeno petnajsto leto starosti. Deška in dekliška meščanska šola bosta tudi naprej obstali in se tekom časa razširili v štirirazrednici. Ljudskošolsko vprašanje se je rešilo tako, da se je »Narodna šola« v Št. Rupertu pri Velikovcu združila z mestnima ljudskima šolama v Velikovcu, in sicer bodo zanaprej v deški ljudski šoli v Velikovcu vsi dečki iz mesta in v mestu všolane okolice v »Narodni šoli v Št. Rupertu bodo pa samo deklice. »Narodna šola« v Št. Rupertu je postala javna dekliška šola in se obenem razširila v petrazrednico. Da bo za stanovanje in hrano za dijake in učence novih in dosedanjih šolskih zavodov oskrbljeno, se je slovenski dijaški dom preselil iz Celovca v Velikovec. Za sprejem v dijaški dom se je treba obrniti za pojasnilo do č. g. Pavla Gril, kaplana v Šmihelu nad Pliberkom. Ravno tako so tudi šolske sestre v Št. Rupertu pri Velikovcu razširile svoj dekliški internat in bodo sprejemale v istega dijakinje gimnazije in učiteljišča, učenke za meščansko in ljudsko šolo in gospodinjsko šolo. Pouk na gospodinjski šoli sester v Št. Rupertu se začne šele 1. novembra 1919.

— **Glasbena Matica.** Vpisovanje gojencev v konservatorij Glasbene Matice za vse glasbene inštrumente, teoretične predmete, solopetje, v operno in dramatično šolo in vpisovanje gojencev v društveno glasbeno šolo se bo vršilo v dneh od 9. do 15. septembra v Glasbeni Matici.

— **Trgovska šola v Ptuju.** Letos jeseni se otvori pripravljalni razred za trgovsko šolo v Ptuju, prihodnje leto pa se otvori dveletna trgovska šola.

— **Gospodinjske šole v Srbiji.** Odbor moravskega okrožja v Srbiji je sklenil, da v vsakem svojem okraju ustanovi po eno gospodinjsko šolo.

— **Moško učiteljišče v Belgradu.** Namesto dosedanjih pedagoških tečajev na gimnazijah otvorijo v Belgradu zopet moško učiteljišče, ki je bilo že mnogo let zaprto.

— **Za tehnično visoko šolo v Zagrebu** je določila prva hrv.-slav. delniška družba za sladkorno industrijo v Osjeku 50.000K, ki jih bo izplačala v petih letnih obrokih po 10.000 K.

— **Naši himni: »Lepa naša domovina« in »Bože pravde«** sta izšli v založbi »Društva za zgradbo učiteljskega konvikta« v Ljubljani. Dvoglasno s spremljevanjem harmonija priredil Franjo Marolt, učitelj v Ljubljani. Obe himni je na štirih straneh v velikosti »Zvonca« na trdem papirju prav lično natisnila »Učiteljska tiskarna«. Cena izvodu t. j. obem himnam **1 K.** Himni sta namenjeni v prvi vrsti šolski mladini in potem pa tudi šolskim vodstvom in posameznim učiteljem in učiteljicam. Zato priporočamo šolskim vodstvom, da ne naročajo samo po toliko izvodov, kolikor imajo razredov na šoli, ampak da pridobe čim več naročnikov med šolsko mladino. Vsak učenec in vsaka učenka mora imeti naši himni v rokah. Cena 1 K za sedanje razmere in lično delo ni previsoka. Zato se zanašamo, da bodo šolska vodstva storila svojo narodno in patrijotično dolžnost. Himni se naročate **le** v »Učiteljski tiskarni.«

— **Poverjenike in člane Slovenske Šolske Matice opozarjamo,** da je imenik društvenikov za leto 1918. natisnjen v Letopisu, stran 95—105. Po tem imeniku se ravnaj vsak poverjenik pri razdelitvi knjig. Kakor smo že omenili v zadnji številki »U. Tovariša«, znaša članarina za leto 1919. za vsakega člana 10 K. To naj vpoštevajo poverjeniki in člani. Z ozirom na vedno večje tiskarske stroške, smo tudi za vse prejšnje letnike povišali ceno na **10 kron;** pri podrobni razprodaji pa znaša povišek vsem knjigam, izvzemši Letopis 50 do 100%. Drugače ne pridemo na plan.

— **Prva slov. šolska veselica v Grebinju.** Naši mali so priredili v nedeljo dne 24. t. m. šolsko veselico. Prvič so nastopili otroci v Grebinju s slov. deklamacijami, igricami in petjem. Z navdušenim veselijem so se lotili dela in s tem pokazali, da jim je ljuba slov. govorica. K veselici je prišlo tudi mnogo starišev od otrok, ki so z zadovoljstvom in začudenjem zrli na svojo deco, ki se je v primeroma tako kratkem času prelevila. Kako bi se tudi ne, saj to je nji domači jezik, kateremu pa je bila do sedaj zaprta pot v šolo. Minil je oni nesrečni čas in tudi otrok to dobo občuti in se je raduje. Veselica je na otroke in stariše jako dobro vplivala. — Tem potom se odbor tudi vsem sotrudnikom in onim, ki so s preplačili pospešili veselico najtopleje zahvaljuje.

— **Maturantinjam leta 1909.** Oziraje se na željo večine, se sestanemo v soboto dne 6. sept. ob 10. dop. pod Rožnikom pri Čadu. Zbrani se pogovorimo o nadaljnem programu. Pridite gotovo polnoštevilno! Est-Delakova.«

— **Opozarjamo na sokolsko slavnost v Litiji, v nedeljo dne 7. t. m.** Zveze so nad vse ugodne, prihod v Litijo (iz Ljubljane) ob pol 12 uri in 15 uri, odhod iz Litije zvečer ob 20 in 22 uri.

Za posavske goste do Zidanega mosta je dovoljen posebni vlak, ki odhaja iz Litije zvečer ob 21 uri 30 min. Nastopi 150 domačih telovadcev in telovadkinj. Program je nad vse zanimiv. Pri srečolovu so glavni dobitki (koza, koštrun, 1 m^3 drv, usnje, vreča soli) vredni vsak več 100 K.

— **Dekliški zavod »Vesna« v Mariboru.** V Mariboru je dolgo let deloval zavod »Töchterheim«, ki je nudil deklicam višjo izobrazbo in pouk v raznih gospodinjskih strokah. Ta zavod je sedaj prešel v slovenske roke in se nahajajo v njem sledeče šole, ki pričnejo z rednim poukom 20. septembra 1919. I. Višja dekliška šola s posebnim ozirom na gospodinjske poklice, ki je triletna. Letos se prične I. letnik. Sprejemni pogoji za to šolo so: Dovršeni III. meščanski razred, ali pa kaka višja organizirana ljudska šola. V zadnjem slučaju morajo učenke napraviti sprejemni izpit, ki se bo vršil 13. septembra 1919. II. Ženska obrtna šola, ki obsega istotako III. letnike. Letos se začne s prvim letnikom. Sprejemni pogoji za to šolo so: Učenka naj s šolsko odpustnico dokaže, da je dopolnila najmanj 14. leto in da je zadostila šolski obveznosti. III. Kuharsko-gospodinjska šola, ki traja eno leto. Učenka naj dokaže, da je dopolnila najmanj 16. leto in da je zadostila šolski obveznosti. IV. Med letom se bodo vršili od časa do časa razni krajši strokovni tečaji n. pr. za vezenje, kuhanje in likanje, konzerviranje sadja itd., ki bodo pa pravočasno objavljeni v dnevnih časopisih. V zavodu se nahaja penzijonat v katerem je prostora za 40 učenk. Vse učenke, ki želijo biti sprejete v katerokoli teh šol, naj vpošljejo najkasneje do 1. septembra 1919 svojo lastnoročno pisano prošnjo za sprejem, krstni list in zadnjo šolsko spričevalo na Dekliški zavod »Vesna« v Mariboru. Natančna pojasnila in prospekte razpošilja vodstvo dekliškega zavoda »Vesna« v Mariboru.

* V kolikor smo mi poučeni namerava viš. šol. oblast otvoriti le pripravljalni tečaj za učiteljišče. Uredn.

Naša zemlja — iredenta.

§ **Interpelacija v Begradu za naš šolstvo v zasedenem ozemlju.** Iz Beograda poročajo: Dr. Korošec in posl. Banič sta stavila na razne ministre več vprašanj. Posl. dr. Joža Lovrenčič je stavil vprašanje na vlado, kaj in kako misli preko mirovne konference v Parizu ukreniti, da se ohrani naše narodno šolstvo v zasedenem ozemlju.

To interpelacijo moramo najtopleje pozdravljati, ker nam kaže, da je slednjič prišel smisel za težnje našega prebivalstva na okupiranem ozemlju tudi med naše merodajne kroge v parlamentu. Dosedaj smo korakov in pravega zanimanja in dela glede tega vprašanja splošno pogrešali. Slovenija je prevec pasivna z ozirom na delo, ki nam ga je započeti na tem ozemlju; ni smisla za žrtve, ki jih bomo morali doprinesti za to ozemlje in javnost uganja le svoj »šport« z vprašanjem italijanske zasedbe. Ta utis ima vsakdo, ki pride z okupiranega ozemlja v Slovenijo! Kako naj potem zahtevamo, da naj se zanima za to vprašanje hrvatski in srbski del Jugoslavije? Pri nas je premalo smisla; zato bomo zamudili marsikateri ugoden trenutek in posebno vprašanje učiteljstva se bo za nas neugodno rešilo, če ne pride kaj pozitivnih podpor in resnega dela v tem oziru. Zato moramo tembolj pozdraviti gibanje naših pralamentarnih krogov, ker smatramo to za drugo važno pot, po kateri se da in se bo moralo pomagati našim bratom na okupiranem ozemlju. Posebno važno je to za sedaj, ko nimamo svojega konzulata v Trstu, in dokler ga nimamo, ker pozneje bo vsaj deloma skušal diplomatičnim potom sčistiti naš konzulat naše jezikovno pravo na tem ozemlju.

Naša zahteva, za katero se moramo boriti po vseh potih in z vsemi silami, ostane in mora ostati skupna vsem strankam, namreč:

Zahtevamo od Italije, da nam vse do zadnjega vzpostavijo na šolskem polju, kar so nam uničili **tekom okupacije, vse** šole — do zadnje; da nam na tem ozemlju vzpostavijo naš maksimum, ki smo ga imeli pod Avstrijo na šolskem polju in je trpel zaradi vojne: in da nam dajo na tem ozemlju vse, kar bi morali po narodnih pravicah imeti in bi dobili, če bi to ozemlje ostalo ohranjeno nam in šolstvo pod našo upravo — a nam Avtrija tega ni dala le zaradi narodnega sovraštva do nas in zatiranja naše narodnosti.

Dolžnost naše vlade je, uporabiti vsa sredstva pri italijanski vladi, da te zahteve izvede!

§ **Šolsko vrašanje v Trstu in zasedenem ozemlju.** Za tržaške Slovence je postalo šolsko vprašanje zelo pereče. Mnogi se nameravajo izseliti samo zaradi šol. Pa tudi v ostalih krajih zasedenega ozemlja vlada nejasnost in negotovost. Tržaški guverner še ni izdal nikakih definitivnih naredb za bodoče šolsko leto. Pri tržaški vladi razpravljajo o načrtu glede ureditve in reforme šol. Tržaški nacionalci pritiskajo, da se povsod uvede samo italijanski šolski pouk. V Trstu nočejo nacionalci priznati zasebnih slovenskih šol.

§ **20 slovenskih učiteljev za italijanski tečaj.** Iz Tolmina poročajo, da je odpotovalo v Florenco 20 slovenskih učiteljev, da bi tam obiskovali kurz za italijanščino.

§ **Zaveden dečko!** V nedeljo dne 26. pr. m. je imelo vojaštvo mesta Skradina v Dalmaciji slavje, pri katerem je razen vojaštva in kakih deset italijanašev sodelovalo tudi nekaj siromašne dece iz Dubravica in Skradina. To so oni otroci, ki morajo za dnevno hrano poslušati predavanje italijanske narodne himne in drugih

italijanskih pesmi. Neznatni sprevod je z gladno deco na mestu, kjer je bila svečanost, odpel dve italijanski himni. V ta sprevod so nekega otroka vzeli s silo. Ko so otroci šli v spremstvu svojega nadzornika po obali, je nadzornik opazil dečka Dacica, skocil k njemu in ga hotel prisiliti, da bi šel z njim. Otrok pa se je branil in ni hotel iti s sprevodom, ter je klical: »Nisem Italijan, jaz sem Hrvat, nečem.« Nadzornik ga je s silo potegnil v vrsto ter določil nekega vojaka, da ga varuje, da ne bi pobegnil.

§ **Veliko reklamo delajo Italijani** za italijanski učiteljski tečaj. Sedaj prinaša zopet uradni »Osservatore«. V kratkem se otvori v Florenci poletni učiteljski tečaj za učiteljstvo slovenskih ljudskih šol v zasedenem ozemlju. Učitelji in učiteljice mestnih ljudskih šol s slovenskim učnim jezikom v Trstu se pozivajo, naj se javijo v učiteljskem šolskem oddelku mestne občine.

§ **Šolska beda Primorja.** Iz zasedenega ozemlja nam pišejo:

Italijanski režim grozi, da bo zasedeno Primorje izstradal ne le gmotno, marveč tudi duševno. Mnogo, žal premnogo slovanskih učiteljev zapusča svoja mesta v zasedenih krajih in beži v Slovenijo, kjer je učitelj varen pred italijanskimi odloki, pred italijanskim nadzornikom in pred neštetimi sikanami, ki si jih zna izmisliti zasedbena oblast, zlasti če je italijanska. Zaraditega ostajajo slovenski otroci sirote, šola jim je huda maceha. Izročeni bodo v vzgojo laškim absolventom posebnega učiteljskega tečaja, organiziranega nalašč v raznarodovalne svrhe, in v šolo se počasi vseljuje tisti duh nestrpnosti in surovega ubijanja narodnega čuvstva in jezika, ki ga poznamo iz šol Schulvereina in Südmarke. Z eno besedo: na Primorskem se vrši vsled bega tolikih učiteljev isti razkroj narodnega življenja, ki se je desetletja s tako katastrofalnim uspehom vršil na Koroškem. Šola postaja zavod za zastrupljevanje nedozorele mladine in narodni jezik se umika korak za korakom v svoje zadnje zavetišče, v cerkev.

Po »Slov.«

Polemika.

K celibatu učiteljic.

Parkrat smo že čitali v „Tovarišu" razne nazore tovarišic glede celibata učiteljic. Tovarišice, ne prerekajmo se za to, je-li poročena ali neporočena učiteljica boljša vzgojiteljica.

Pravijo, da nam je Bog vsem udihnil malo otroškega duha in da nam zato ni težko biti z otrokom otrok. Vemo tudi, da nam je naklonila narava vsem dar prilagojenja, zato se z lahkoto prilagodimo otroški duši, se vglobimo vanjo, se radujemo in tugujemo z njo. Od nas vseh se tirja neka neoskrunjenost in nedolžnost, ki nas približuje otrokom. In če dodamo k temu še ljubezen do mladine — kdo ne bi ljubil nedolžnih otroških oči, o katerih se pravi, da so ostanek raja — imamo tu lastnosti, v katerih išče in najde otrok samega sebe, v katerih ljubi in spoštuje otrok svojo učiteljico-vzgojiteljico, a ne vpraša pri tem nikdar, je-li nositeljica teh lastnosti poročena ali ne.

Uverjena sem, da je prva činjenica k dobri vzgoji obvarovati, čuvati in gojiti lastnosti, ki jih je narava vsakemu ženskemu bitju — poroka, ki seveda tudi pomnoži izkušnje je "privatna" stvar pri tem.

— **Učiteljici — ženi in materi!** Prav dobro sem Vas razumela, mati učiteljica, in vem, kar ste hoteli povedati sub rosa. Postali ste osebni in ironični. Odzvala bi se Vam lahko v istem tonu, pa nočem, da kdo ne poreče, da se ženske ob koncu vsake debate skregajo. Do čestitk bi pa imeli Vi mnogo več pravice od mene, kajti Vi izvršujete dva poklica vzorno, jaz samo enega. Torej ohraniva naprej vsaka svoje mnenje; katera pa ima prav, o tem naj razsodijo drugi, ki so nepristranski in trezno mislijo.

Književnost in umetnost.

»Jugoslovanski program.« Spomenice »Jugoslovanskega odbora« v Londonu o jugoslovanskih vprašanjih predane francoski in angleški vladi v letih 1915 in 1916. Izdao odbor Narodnoga Viječa SHS. za okupirane krajeve u Zagrebu. Cijena 2 K 50 vin.

V tej knjižici so zbrane tri spomenice, ki jih je jugoslovanski odbor v Londonu, z dr. Trumbičem na čelu, podal leta 1915 vladam sporazumnih velesil, da pokaže težnje jugoslovanskega naroda za osvobojenje in ujedinjenje in neopravičenost italijanskih aspiracij.

Nikjer ni promblem našega narodnega osvobojenja in ujedinjenja pokazan tako v kratkem in jedrnatem obsegu, kakor je to razloženo v teh historičnih aktih.

Pred spomenicami je podan kratek uvod čitatelju, da ga informira z gibanjem jugoslovanskega odbora in seznani z svetovno literaturo in publicistiko, ki se bavi z jugoslovanskim vprašanjem.

Temu slede:

I. Spomenica odbora jugoslovanske emigracije iz Avstro-Ugarske o težnjama jugoslavenskoga naroda predana francoskoj vladi u Parizu dne 6. svibna 1915.

II. Spomenica odbora jugoslavenske emigracije iz Avstro-Ugarske o težnjama jugoslovanskega odbora in seznani s sveskoj vladi u Londonu dne 15. svibna 1915.

III. Proglas na britanski narod i parlament izdan u Londonu dne 12. svibna 1915 po jugoslavenskom odboru.

IV. Dodatna spomenica v jugoslavenskom pitanju, predana u Parizu dne 13. ožujka 1916.

Knjižica je znamenit historičen dokument k gradivu naše jugoslovanske borbe. Le škoda, da ji ni pridan tudi etnografični zemljevid, vsaj za sporno ozemlje, katerega pogrešamo pri vseh naših tozadevnih publikacijah.

Grafična pojasnila so pa ena najboljših propagandnih sredstev v tem slučaju.

Knjigo toplo priporočamo!

»Svoboda«, družinski list. Izšla je 8. številka s sledečo vsebino: Ivan Albreht: Pesem. — Fran Albreht: Mrtvi govore. — Peter Altenberg: Težko srce. — Fran Erjavec: O zadružništvu. — F: Nasprotja. — Fran Albreht: Mladi Jure. — Pregled. — Društveni vestnik »Svobode«.

ZA REZERVNI SKLAD ZAVEZE.

Prostovoljni organizačni davek.

(Sklep upravnega odbora Zaveze z dne 27. decembra 1918.)

XXX. izkaz.

Po **10 K:** Sežun Alojzij — Mavčiče pri Kranju; Ivana Lampetova — Predoslje pri Kranju. Po **5 K:** Morela Leopold — Ruda v Korotanu. — Današnji izkaz **25 K.** Prej izkazanih **7208 K.** Skupaj **7233 K.**

— Tovariši in tovarišice! Kajne, lepo vsoto smo nabrali. Vemo vsi prav dobro, da potrebuje organizacija mnogo denarja, da lahko doseže svoj trdno začrtani program v korist našega stanu, narodnega šolstva in naše mlade države. Hvala vsem tovarišem in tovarišicam, ki ste s prostovoljnimi prispevki pripomogli rezervnemu skladu do lepe višine. A kakšno priznanje naj izrečemo tistim tovarišem in tovarišicam, ki trdovratno molče ter se nikakor ne zganejo? Morebiti jim imponira nabrani kapital, meneč, da organizacija ne potrebuje ničesar več.

Ivan Petrič,
Ljubljana VII., Gasilska cesta 172/I.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

I. B. v L.: Mesečnik „Sokolič", list za sokolski naraščaj. Izšle so doslej štiri številke. Založila ga je „Učiteljska tiskarna". Do konca t. l. stane 10 K.

Umestno se nam zdi, da ga propagirate med mladino.

Znižana vožnja iz Ljubljane v Zagreb, Sarajevo in Beograd. Pravkar je došlo poročilo, da je znižana vožnja (polovična) dovoljena za 100 članov „Zaveze". Kdor se hoče te ugodnosti poslužiti, naj se javi pri „Strokovnem tajništvu Zaveze".

Š. L. pri Sig.: Slovnico za ljudske šole je spisal J. Brinar, ravn. mešč. šole v Celju. — „Kratka slovnica srbohrvatskega jezika" je izšla v „Učiteljski tiskarni". Spisal jo je prof. Mencej.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Fran Marolt.
Last in založba „Zaveze jugoslovanskega učiteljstva".
Tiska „Učiteljska tiskarna" v Ljubljani.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta" v Ljubljani
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 31. avgusta 1919 **K 231.943·70.**

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/25. do 1/26. ure popoldne.

Naši himni:

1. Lepa naša domovina.
2. Bože pravde.

Dvoglasno s spremljevanjem harmonija za šolsko mladino priredil Fran Marolt. Cena 1 krona. Naročila sprejema le Učiteljska tiskarna.

Naročajte in širite list!

Javljamo tožno vest, da je naš ljubljeni, nepozabni oče, brat, stric in svak, gospod

Fran Potokar

nadučitelj v Smledniku

po dolgi in mukepolni bolezni zatisnil dne 29. t. m. ob 1/2 8. uri zjutraj svoje trudne oči.

Pogreb se je vršil dne 30. 8. t. l. ob 1/2 4. uri popoldne iz deželne bolnišnice k Sv. Križu.

Blagega pokojnika priporočamo v blag spomin.

Smlednik, dne 30. avgusta 1919.

Felicita Potokar,
soproga.

Danica, Jelica, Mirko, Milan, Marica, Citka,
otroci.

Največja slovenska hranilnica!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA,

Ljubljana, Prešernova ulica 3,

je imela vlog koncem leta 1918 . . K 80,000.000·—
rezervnega zaklada . . . . . „ 2,500.000·—

Sprejema vloge vsak delavnik.

Za varčevanje ima uvedene lične domače hranilnike.

Hranilnica je pupilarno varna.

Dovoljuje posojila na zemljišča in poslopja proti nizkemu obrestovanju in obligatnemu odplačevanju dolga.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno **Kreditno društvo.**

Vsakovrstne šolske zvezke

lastnega izdelka

priporoča

Učiteljska tiskarna, Ljubljana,

Frančiškanska ulica 6.

Izšel je predelani natisk knjige:

Wider: „Moje prvo berilo"

v Učiteljski tiskarni v Ljubljani.